

WERINON

Historische Kring • Nederhorst den Berg

HISTORISCHE KRING NEDERHORST DEN BERG

Bestuur

<i>Voorzitter</i>	Vacature
<i>Interim-voorzitter</i>	Ton Kuijs, Kooikerboog 3 1394 ND NdB, tel. 0294-253443
<i>Secretaris</i>	Ans Baar, Torenweg 9 1394 EA NdB, tel.06-13854825
<i>Penningmeester</i>	Petra van 't Klooster, Overmeerseweg 60 1394 BE NdB, tel. 0294-251564
<i>Lid</i>	Corry Schoordijk, Vincent van Goghstraat 6 1394 EC NdB, tel.0294-253119

Redactie

Gerard Baar, Zoddeland 26
1394 KR NdB, tel. 0294-254368

Kees Joustra, de Biezen 19
1394 LR NdB, tel. 0294-254039

Fotobewerking

Teus van de Kemp, tvdkemp1@kpnmail.nl

Vormgeving

Theo Cozijn, Hinderdam 17
1394 JB NdB, tel. 0294-254492

Computer- en website-beheer

Franck van Zijl, Vaartweg 12
1394 GL NdB, 0294-253147

Herman Schilder, musicher@hotmail.com

Webmaster

Joop Hennis

Schenken & ledenadm.

Johnny van Mourik, info@historischekring.nl

Lidmaatschap

€ 20,- en € 25,- buiten Nederhorst den Berg,
per persoon per jaar, incl. Werinon.
bankreknr. NL30 RABO 0328 2241 38

Informatie en Documentatie

Donderdagavond van 19.30 tot 21.30 uur.
Sociaal Cultureel Centrum 'DE SPOT', Blijklaan 1, NdB

E-mail: HKNDb

info@historischekring.nl

Internetadres

www.historischekring.nl

ISSN 1389-319X

Niets uit deze uitgave mag, op welke manier dan ook, verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden zonder schriftelijke toestemming van het bestuur.

Rabobank

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door de Rabobank

Foto omslag:

Het vliegtuigmonument bij het gemaal van de Horstermeer. (Foto G. Baar)

Opgericht januari 1988

Jaargang 28

Najaar 2019, nummer 98

Inhoud

Van de redactie	<i>Gerard Baar</i>	2
Mededelingen en berichten	<i>Ans Baar</i>	3
Begin of einde, u mag het zelf bepalen...	<i>Gerard Baar</i>	4
Brief van een van de nabestaanden aan Ton Kuijs	<i>Brydon Gombay</i>	7
De roerige jaren zestig in de dorpspolitiek	<i>Kees Joustra</i>	10
Verslag onthulling vliegtuigmonument	<i>Coen Meerbeek</i>	15
Het vliegtuigmonument: hoe het begon...	<i>Gerard Baar</i>	19
Een avondje praten over tradities	<i>Gerard Baar</i>	22
Zoeken naar betere verbindingen met de buitenwereld (deel 1)	<i>Gerard Baar</i>	24
Alternatief '70 'De geboorte van Alternatief '70'	<i>Kees Joustra</i>	25
Patroon in moestuin aan de Middenweg	<i>Dick Landsmeer</i>	29
Niet uit de lucht gegrepen	<i>Gerard Baar</i>	30
Fort Uitermeer, een oase van rust	<i>Gerard Baar</i>	31
Roukens blikt terug op Gerla	<i>Henny Roukens</i>	33
Station Nederhorst Centraal	<i>Kees Joustra</i>	34
Het lange leven van mevrouw C. Middelkoop-Steenmetz	<i>Gerard Baar</i>	35
'De levenden roep ik, de doden overluid ik'	<i>Rob Stalenhoef</i>	39
Een vergeten en half verdwenen renbaan	<i>Gerard Baar</i>	43
Fotocollage 'Het vliegtuigmonument: de fabricage en de inrichting'	<i>Foto's van deze en gene...</i>	47
Onderste fotocollage onthulling	<i>Els Oomen</i>	48

De blaadjes zijn zo goed als van de bomen gevallen wanneer deze Werinon bij U in de bus valt. Als de regen tegen de ruiten slaat kunt U er lekker op het gemak in bladeren. Dat is het mooie van drukwerk, je pakt het, zonder eerst van alles om te moeten halen zó uit de leesmand. Bovendien biedt het de mogelijkheid snel iets terug te zoeken.

Ik ben niet helemaal tegen digitalisering want we maken er ook gebruik van bij de samenstelling van dit blad. Er zijn net als bij alle uitvindingen voor- en nadelen aan verbonden. Een daarvan is dat de communicatie op straat bijna tot aan het nulpunt is gedaald. Mensen verplaatsen zich met knopjes in hun oren of lopen te praten met iemand die in geen velden of wegen te bekennen is. De buitenwereld lijkt voor hen niet te bestaan.

Bij de onthulling van het vliegtuigmonument was dat anders. Iedereen was stil maar had toch het idee dat ze met elkaar verbonden waren. Dat blijkt

Stilte aan de Bergsevaart, voorbij de Goog.

onder andere uit de brief die Ton Kuijs uit Canada (per e-mail) kreeg toegestuurd. Miss Gombay verwoordt dat daarin heel mooi. U vindt deze brief in de Werinon afgedrukt. Ik hoop dat leden die het Engels niet beheersen wel iemand kunnen vinden die het voor hen kan vertalen. Coen Meerbeek heeft een verslag gemaakt van deze indrukwekkende gebeurtenis.

Ook de 'Vroeger en Nu' wandeling is uitgegroeid tot een succes. Mensen met een app op hun telefoon kunnen met behulp van de QR-code zelfs over de plek waar ze staan meer te weten komen.

Veel ouderen, waaronder ikzelf, hebben die mogelijkheid niet, zodat we in het vervolg iedere keer één of twee bordjes afdrukken in de Werinon. Natuurlijk gecombineerd met de tekst die achter de QR-code geschreven staat. U krijgt dan tevens foto's in beeld.

Kees Joustra is achter een roerige periode in de Bergse geschiedenis aangegaan. De metamorfose die het dorp bijna vijftig jaar geleden onderging heeft nogal wat onderlinge strijd teweeg gebracht. Hij is daarvoor het archief van de gemeente Nederhorst den Berg ingedoken, dat zich in Hilversum bevindt. Hij vond daar ook de door wethouder Roukens uitgesproken toespraak bij het afscheid van vertrekkend wethouder Gerla.

Rob Stalenhoef weet waar de klepel hangt. Hij heeft het in zijn artikel over de klokken die in de toren van de H. Maria Hemelvaartkerk hangen. Het zijn

niet meer de oorspronkelijke, want die zijn er in WO II in opdracht van de Duitsers uitgehaald en afgevoerd naar Hamburg om tot wapentuig omgesmolten te worden.

Dick Landsmeer schoffelde in zijn niet aflatende strijd tegen het onkruid in zijn groentetuin een patroon uit diezelfde oorlog naar boven. Het liet hem niet los, in dit geval kwam internet goed van pas. Hij slaagde er na veelvuldig zoeken in te achterhalen waar dat dood en verderf zaaierende ding was gefabriceerd.

Leen Houtop leverde een foto aan waarop de onlangs opgeheven muziekvereniging Crescendo jaren geleden een muzikale felicitatie brengt bij het zestigjarig organistenjubileum van Arie Struik. ■

Probeert u eens te schrijven! Wij redigeren het wel. Inleveren van uw kopij voor Werinon Nr. 99 kan tot 1 maart 2020. info@historischekring.nl

Mededelingen en berichten

PROGRAMMA 2020

20 maart – Jaarvergadering met lezing over Bergse Kunstschilders.

Na het officiële deel is het woord aan ons lid Dr. Claudette Baar-de Weerd. De jaarvergadering wordt gehouden in de Bergplaats en begint om 20.00 uur.

Lezing – Dr. Claudette Baar-de Weerd

Graag laat ik u kennismaken met twee kunstenaars Jan Jacob Spöhler, ook wel Spöhler genoemd, en Pieter Gerardus van Os. De eerste is in november 1811 te Nederhorst den Berg geboren en overleed in juni 1866 te Amsterdam. Van Os was in Den Haag geboren in oktober 1776 en daar stierf hij ook in maart 1839. Hij woonde rond 1810 een tijdje in Nederhorst den Berg, vervolgens vestigde hij

zich o.a. in 's-Graveland en Hilversum. Spöhler verwierf bekendheid als schilder van Hollandse landschappen, die gekenmerkt werden door hun gedetailleerdheid. Aanvankelijk woonde en werkte hij in Amsterdam maar later ook in Haarlem, Brussel en Den Haag. Hij schilderde onder andere in de omgeving van Nederhorst den Berg net als zijn tijdgenoot Van Os. Beiden waren lid van de Koninklijke Academie te Amsterdam en worden gerekend tot de school van de Romantiek. Waar Spöhler zich beperkte tot landschappen en dorpsgezichten, vertoont het werk van Van Os een breder spectrum. Dit laatste maakt dat hij van de twee de meest bekende is. **CBdW**

* museum jaarkaart niet geldig.

2 t/m 5 Mei – 75 jaar-bevrijding – Gezamenlijke tentoonstelling Historische Kringen

De tentoonstelling is een initiatief van de drie Historische Kringen in Wijdemeren, te weten: In de Gloriosa (Ankeveen, 's-Graveland en Kortenhoeft), Loosdrecht en Nederhorst den Berg. De Kringen gaan hieraan gezamenlijk invulling geven. Voor de expositie mogen we gebruik maken van de Horn-hal op het terrein van kasteel Nederhorst. Een mooie ruimte op een unieke plek, beschikbaar gesteld door de Harmine Wolter Stichting.

18 april – Excursie – Van Brants Rus Hofje en het Luther Museum in Amsterdam

De excursie is een vervolg op de in april 2018 gehouden lezing over de geschiedenis van de buitenplaats Petersburg en de relatie tussen tsaar Peter de Grote en de koopman Christoffel Brants. Een van de sprekers van toen, Dr. H.C. Donga, voorzitter regenten van het Van Brants Rus Hofje, verzorgt de rondleiding. Het van Brants Rus Hofje is een Evangelisch Lutherse Stichting, in het leven geroepen door Christoffel Brants. Het biedt sinds 1733 een vorm van beschermd wonen. Aan de excursie kunnen maximaal 24 personen deelnemen, te verdelen in 2 groepen. Reden om het bezoek te combineren met een rondleiding in het Luther Museum, gericht op de historie van de Lutherse kerkgemeenschap in Nederland. Aanmelden is mogelijk via ansbaar@gmail.com of **06-13854825**. De volgorde van aanmelding is maatstaf. Voor deelname aan de excursie vragen wij een bijdrage van €12,00 (inclusief entree/gids museum*, koffie, thee/exclusief reiskosten).

Meer informatie over de activiteiten volgt via de website: www.historischekring.nl en de (opgegeven) emailadressen. Uw email alsnog opgeven kan via info@historischekring.nl

Begin of einde, u mag het zelf bepalen...

Gerard Baar

Als U een I-Pad heeft kunt U dit ook achter de QR-code lezen. Ik beluister dat lang niet al onze leden dit kunnen. Misschien is het een idee om af en toe, in de trant van dit stukje, een van de bordjes met achterliggende tekst in de Werinon af te drukken? De fraaie bordjes zijn gemaakt door Atelier JEDA aan de Middenweg in de Horstermeer.

‘Vroeger en Nu’ wandeling

Deze plattegrond toont de locatie van alle bordjes die onderdeel uitmaken van de Nederhorst den Berg 'Vroeger en Nu' wandeling, langs de meest markante gebouwen van het dorp. De beelden van vroeger zijn zo geplaatst dat het aan u de huidige situatie toont, vanuit het perspectief van de fotograaf destijds. Activeer voor meer informatie de QR-code rechts of kijk op de site: www.historischekring.nl

U staat hier oog in oog met een niet al te lange historische wandeling die U langs 33 markante punten voert, waarvan een deel met de beste wil van de wereld niet meer te herkennen is.

De voormalige lijn van de Reeveert, die tot haar demping in 1970 kaarsrecht door het dorp liep, is echter op deze plattegrond nog duidelijk te herkennen. Hij verkortte vanaf 1632 de scheepvaartweg naar Keulen met zo'n vijf kilometer (heel wat in die tijd), zodat het toenmalige kleine dorp, rond de kerk en het kasteel, op een eiland kwam te liggen. Het in onbruik geraakte deel van de Vecht, waaraan Nigtevecht ligt, leefde in de volksmond verder onder de naam De Stille Vecht.

Nederhorst den Berg spreidde een aantal jaren later haar toegenomen welvaart ten toon middels de Voorstraat. De uitgezette wandeling loopt van Vechtbocht tot Vechtbocht en neemt natuurlijk ook het oudste gedeelte van Overmeer mee, dat bovendien écht aan de Vecht ligt. Deze rivier is vanwege de lieflijkheid die de langs haar oevers door parken omgeven buitens uitstralen, veelvuldig bezongen in lyrische gedichten. Landschapschilders raakten er niet op uitgekeken.

De Reeveert (of Nieuwe Vecht) moest wijken voor de ontwikkeling van Nederhorst den Berg, waarvan bijna iedere nieuwkomer zegt dat hij of zij er nooit meer weg wil.

Het is geenszins noodzakelijk de op de plattegrond aangeduide route precies te volgen. Wij hopen dat U, waar U ook staat, iets meeneemt van de geschiedenis van dit toch wel bijzondere dorp. De uiteindelijke structuur heeft het te danken aan de aanwezigheid van een onnoemelijke hoeveelheid zand die onder de uitgeveende polders lag. Amsterdam had daarop al geruime tijd voor de oorlog het oog laten vallen omdat het dit zand, dat qua trans-

portmogelijkheden op een gunstig gelegen afstand van de stad lag, broodnodig had. In 1936 begon die zandwinning, de laatste zandzuiger verliet eind 1979 de daardoor ontstane plas. Achter ieder bordje vindt U een door een vrouw of een man ingesproken tekst, die U het en ander vertelt over de plek waar U zich op dat moment bevindt. De Historische Kring Nederhorst den Berg hoopt dat u geniet van alles wat U onderweg hoort of ziet! ■

Deze foto uit het begin van de zestiger jaren, is genomen in het Hotel Café Restaurant van Thomas van der Meer. De Reevaart stroomde nog door het dorp, maar de oevers vertoonden al allerlei gebreken. Crescendo was vanaf begin vorige eeuw niet weg te denken uit het dorpsgebeuren. Er was constant jeugdige aanwas. Ze traden hier op vanwege het zestigjarig organistenjubileum van Arie Struik, samen met zijn vrouw Bertha Stofbergen. Ank Meijer gaf ons deze foto.

In haar tijd was het een komen en gaan op de Hinderdam van voetgangers en fietsers

In Werinon 97 stond een artikel over zuster Consolata Hagen. Er was geen foto van haar. Het is haar nicht zuster Florentina, die hier op de foto staat met haar familie aan de Vechtkant.

AANKONDIGING.

De ondergeteekende N. BON, Veerman onder de gemeente Nederhorst den Berg, Hinderdam B 17, maakt bekend dat hij een veerdienst onderhoudt uitsluitend voor personenvervoer met twee pramen gemerkt met 1 en 2. Praam 1 voor 7 personen met rijwielen. Praam 2 voor 10 personen met rijwielen, tegen betaling van vijf cent. Personen zonder rijwiel drie cent. Elke praam wordt bediend door een veerman, en wordt uitgeoefend op de Vecht onder de gemeente Nederhorst den Berg-Nigtevegt-Weesp ter hoogte van het fort Hinderdam. De dienst vangt aan van 's morgens 6 uur tot 10 uur 's avonds, na tien uur op verzoek. Met ijs zijn de tarieven tegen 10 cent.

De Ondernemer,
N. BON.

Nederhorst den Berg, Febr. 1930.

U kunt uit de advertentie van Klaas Bon opmaken dat de Hinderdam in die tijd dat zuster Consolata daar opgroeide een onmisbare schakel was voor de verbinding van Nederhorst den Berg met de buitenwereld.

Ereveld op
de begraafplaats
Rusthof, Leusden

Brief van een van de nabestaanden aan Ton Kuijs

De brief is bij monde van Ton Kuijs gericht aan alle leden van de Historische Kring

‘Miss Gombay herkende het gevoel van saamhorigheid dat zij zelf altijd heeft als ze de zomer doorbrengt aan de monding van de St. Lawrence rivier, in een kleine dorpsgemeenschap waarvan de mensen elkaar al generaties lang kennen. Heel veel zijn familie van elkaar doordat jongeren die elkaar daar ontmoeten met elkaar trouwen. Ze bedankt iedereen die heeft meegeholpen aan deze sfeervolle gebeurtenis. Het bijzondere vond ze dat de kinderen er bij betrokken waren en dat de schooljeugd zelfs het monument gaat onderhouden. Miss Gombay heeft tijdens de Canadese zomers van haar jeugd altijd meegeleefd met het verdriet van haar oom en tante vanwege het verlies van hun zoon. Om kort te gaan, haar schrijven geldt tevens voor iedereen die heeft meegewerkt aan het tot stand komen van deze voor de betrokken families gedenkwaardige gebeurtenis. Het heeft ze allemaal meer dan goed gedaan.’

(Korte redactionele samenvatting van de Engelse tekst)

“Dear Ton,
You and all those who worked to honour the Canadian airmen whose plane was shot down in 1943 did magnificent work which we appreciated deeply.

Although my letter is addressed to you, I would like you also to extend my thanks to so many people, starting with your daughter, who acted as our chauffeur, continuing with the kind people who welcomed us at the tennis club with coffee and beautifully decorated little cakes, to the tennis club and its staff who also made us so welcome after the ceremony.

Then there were the other kind people who drove us to the cemetery and the train, and all of those who must have been the core circle involved in planning the events with whom we shared coffee before leaving. The florists, too, upheld the world-wide reputation of your country in making such magnificent wreaths and bouquets, both for the ceremony and the cemetery. And even the wartime vehicles

blocking the roads for our walk to the memorial site were such a brilliant evocation of those days long past.

I think many brains and hands must have been involved in making this ceremony a memorable one for us all. I also felt that our presence there was in some measure symbolic of the families of all those other men killed there, who were unable to be present themselves at such a beautiful ceremony.

The presence of the children seemed to me such an important matter, since what happened there so long ago now was brought to

De Koninklijke Luchtmacht Kapel.

life by the ceremony, by their learning those anthems other than their own, by their responsibility for future care of the monument (if I have understood that correctly), even by their choice of the colours for the model of it! It is so important for children to develop a clear understanding of the suffering, not the glory of war. I hope the work you all did for this ceremony will contribute to that as they grow older, and to the realisation that such death and suffering must always be wrong, that better preventive solutions to disagreements must always be sought. These days I watch what is happening in Hong Kong and

Tom's parents, now long dead, could have been there, as they were much in my mind. That thought brings me to my wish to explain a little about us, not seeking to bore you, but in hopes of explaining why I have taken away from the ceremony an enhanced sense of our interdependence, and of community. If I have taken so long to write you my thanks, it's because of my involvement in a small community in the province of Quebec, where the St. Lawrence river widens into a wide estuary you can see on any map. It is a village to which city people from Ottawa, Quebec City, and Montreal fled in the nineteenth century to avoid the

De veteraan heeft een krans gelegd van de Royal Canadian Legion Color Party.

Iran with anxiety and some hope, in Syria with sorrow (I have spent the last ten years and more working to help refugees).

And of course the monument itself is such a fine one, combining as it does a skeletal plane with actual parts of the plane itself. Brilliant! And the music was wonderful. That "last post" performance was perfection itself. Truly, every detail had been thought of, and every detail was memorable. I really cannot find words to thank you adequately. I wish my aunt and uncle,

heat and humidity of city summers. It was the custom in many families for men to bring their wives and children here, spending such holidays as they had with their families, and then leaving them here, coming to collect them at the end of the summer. That custom continued in the twentieth century, but of course has changed now that women are part of the money-earning workforce.

Still, many of us converge here in summers for shorter periods, often from far away. Many of

us are related to each other, often through the marriage of young who met each other here (that is still happening). Although society in North America is often very mobile, this is a corner to which people return, and where families have known each other for generations. That is quite unusual in this country. An example of this is that my parents and two of my mother's sisters had houses here and spent summers here within five minutes walk of one another. That means we were all closer to each other than most city dwellers, and the sorrow brought to my aunt and uncle through their son's death had an immediate influence on all of us as we were growing up.

Although now we live far from each other, even in different countries sometimes (like my sister from England and I), I believe we remain a close community in spirit through our shared childhoods in this beautiful part of Canada. That sense of community is one I believe you must have all shared there in Nederhorst den Berg, working together to plan and then participate in such a wonderful memorial ceremony. I don't know if this account of our village makes any sense to you in relation to your own shared endeavours, but I felt there I was experiencing what we might have done here, had our positions been reversed. It has something to do with shared values over a long period.

This morning my two cousins, the other sisters who were at the memorial, have just left, after spending some time with me while making repairs to the house they have recently bought together in this village. That means we three widows will be spending summers together where our mothers did before us. In this day and age that is unusual, and brings to us

De Royal Canadian Legion Color Party.

all the sort of pleasure I hope you also felt at all your plans coming together in such a magnificent and memorable way.

My thanks to you all, but particularly to you, Ton. I hope if ever you or Marion should come to Canada in the summer, you will find a way to visit us here, and see what I am talking about. The same goes for any possible visit to Toronto, where I live between November and May. In fact it is hard for me to tear myself away from this village in the summers, and I almost didn't come. I am so glad that I did, and so grateful to you." ■

Brydon Gombay

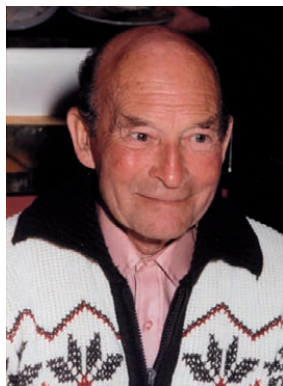

Vijfde van links is briefschrijfster Mrs. Brydon Gombay. De vrouw met zonnebril is haar moeder.

De roerige jaren zestig in de dorpspolitiek

Kees Joustra

Tegenwoordig wordt er in de gemeenteraad van Wijdemeren volop gepolderd. Over het algemeen verlopen de debatten keurig netjes, en men vergadert net zolang door tot een compromis is bereikt. Dat was vroeger wel anders.

Wethouder J.J. Galesloot.

We hadden in de jaren vijftig een burgemeester, baron van Harinxma thoe Slooten, die alle belangrijke zaken over liet aan zijn wethouder. Dat was de heer Galesloot, die dan ook de titel van onderkoning van Nederhorst den Berg kreeg. Niet iedereen kon dit met droge ogen aanzien. In 1965 richtte een derde hoofdrolspeler, de heer Gerla, de VVD in Nederhorst den Berg op. De nieuwe VVD werd na verkiezingen meteen de grootste partij. Vanaf dat moment was het vuurwerk. De tribunes zaten bij iedere raadsvergadering bomvol.

Dit verhaal gaat over de hoofdrolspelers, hoe we hier de landelijke pers haalden en waarom Alternatief '70 werd opgericht.

Van Harinxma thoe Slooten met Gerla en zijn vrouw.

Burgemeester Anne Philip baron van Harinxma thoe Slooten

Burgemeester van Harinxma thoe Slooten is afkomstig uit een bekende familie van bestuurders. Hij was lid van de Christelijk Historische Unie (CHU) en bekleedde zijn ambt in Nederhorst den Berg van 1939 tot 1971, met een onderbreking gedurende de oorlogsjaren. In 1943 werd hij door de Duitse bezetters ontslagen, omdat hij geen NSB-er was. Na de oorlog werd hij opnieuw burgemeester, hoewel dit ook niet zonder slag of stoot verliep. Hij maakte voortdurend een afwezige indruk, bijvoorbeeld door zijn eigen raadsleden niet bij naam te kennen. Hij leek dus niet erg betrokken bij het dorp, zo werd alom geconcludeerd, mede ook dankzij zijn eigen wonderlijke uitspraak: "Ik kan mij niet met de dorpspolitiek inlaten, anders ga ik eraan onderdoor". Een hoop mensen vonden dit aanvankelijk ook wel erg vermakelijk, waardoor de raadsvergaderingen druk bezocht werden. In 1971 nam hij afscheid van Nederhorst den Berg. Oud-burgemeester Anne Philip baron van Harinxma thoe Slooten overleed in 1991 op 84-jarige leeftijd in zijn woonplaats Ankeveen.

Wethouder J.J. Galesloot

Johannes Jacobus Galesloot (Joop) is in 1922 in de gemeente Weesp aan de Dammerweg geboren. Hij trouwde met Maria Johanna van Dam, uit hun huwelijk zijn vier kinderen geboren, twee jongens en twee meisjes. De heer Galesloot is dertien jaar, van 1953 tot 1966, wethouder voor de KVP geweest. Galesloot was toen ook de enige makelaar in Nederhorst den Berg. Daarnaast was hij de beheer-

der, of zoals hijzelf graag zei, directeur van de Raiffeisenbank, voorzitter van de woningbouwvereniging Sint Jozef en secretaris van twee waterschappen. Deze opeenstapeling van functies maakten hem tot een belangrijke Berger. Doordat de burgemeester zich weinig met de dagelijkse gang van zaken inliet, kon Galeslout uitgroeien tot de onderkoning van Nederhorst den Berg. Deze wonderlijke verstrengeling van functies leidde volgens de burgemeester geenszins tot problemen. Van Harinxma thoe Slooten zei dat Galeslout praktisch alle zaken waarmee hij geld kon verdienen door deze belangenverstrengeling heeft afgehouden, juist om praatjes te voorkomen. Bovendien staat nergens geschreven dat de functies van wethouder en makelaar onverenigbaar zijn. Er was sprake van een hoop vuilspuiterij, aldus de burgemeester. Na een motie van wantrouwen tegen Galeslout richtte deze in 1970 een nieuwe politieke partij op: Alternatief '70. Zij weten bij de verkiezingen drie zetels te behalen. Het duo Blok en Gerla zijn de nieuwe wethouders.

Daarmee treedt gaandeweg een rustige periode in. Galeslout is in 1999 in Nederhorst den Berg overleden.

Wethouder L. Gerla

Leendert Gerla is op 11 maart 1912 geboren in Soerakarta op Java, in de buurt van Yogyakarta. Zijn vader is voor een kwart Indisch en werkte bij de spoorwegen in Batavia, zijn moeder is Nederlandse. Hij heeft in Bandung een gelukkige jeugd gehad.

Het onderwijs voor de lagere school krijgt hij deels thuis en later ook echt op school. Leendert had een jongere broer. Deze kon geen broer zeggen en noemde Leendert daarom Beer. Die naam heeft Gerla de rest van zijn leven gedragen.

Daar in Bandung leert de jonge Gerla van zich af te bijten. Hij springt op de bres voor zijn broertje, is beresterk en geen tegenstander is hem te machtig. Hij is tevens bokskampioen van Bandung. Beer gaat door op de HBS en slaagt in 1930 voor deze opleiding. Zijn broer en hij besluiten op de boot naar Nederland te stappen, want Beer Gerla wil studeren. Hij heeft twee dromen, vliegenier worden of dokter. Hij trekt in bij een

tante in Wageningen en kiest voor een studie medicijnen aan de Universiteit van Utrecht. Na zeven-en-een-half jaar hard werken rondt hij zijn studie succesvol af. Hij wordt huisarts. Dit resultaat komt hem niet aanwaaien, Beer is geen geboren genie, hij moet het van hard werken hebben. Hij heeft zijn hele leven gelooft dat je kunt bereiken wat je wilt, als je er maar hard voor werkt. Ondertussen is hij in 1932 verloofd met de vrouw

die zijn levensgezellin zou worden en de moeder van zijn kinderen. Ze hebben elkaar in 1930 leren kennen op een feestje van de gymnastiekvereniging. Gerla houdt zielsveel van dansen. In 1941 trouwt het paar en houdt een feest in Oud Valkeveen. Hiervan is nog een filmpje bewaard gebleven, dat later zorgvuldig op DVD is gezet en in de familie als kostbaarheid wordt bewaard.

Eerste steenlegging Kremerschool door weth. Gerla.

Een droom wordt waar, waardering alom, maar het wordt hem te veel

In 1937 kon Gerla in Wageningen een praktijk overnemen. Tijdens de oorlog pikken de Duitsers zijn huis in en staat hij met lege handen. Na de oorlog treedt hij in dienst als arts bij het Nederlandse leger, want hij wil geld verdienen. Deze baan heeft hij drie jaar gehad tot hij in Hilversum een dokterspraktijk aan de Kamerlingh Onnesweg 219 kan overnemen. Zijn vrouw Antonia, Tonny genoemd, helpt hem in zijn werk waar ze kan. Het echtpaar zou drie kinderen krijgen, een jongen (Lennard) en twee meisjes (Marjolijn en Peggy). Peggy, inmiddels ook een jaartje ouder, woont nog steeds in Nederhorst den Berg.

Het echtpaar Gerla met hun drie kinderen.

Voor Gerla slaat in 1952 het noodlot toe wanneer hij betrokken raakt bij een ernstig auto-ongeluk, waarbij hij een been verbrijzelt. Hij heeft zeker een jaar moeten revalideren voordat hij deze klap te boven was. Uit zijn praktijk hebben toen 2.500 man geld ingezameld om hun arts een vakantie te kunnen aanbieden.

In 1956 verkoopt hij zijn praktijk aan de Kamerlingh Onnesweg en verhuist naar de Insulindelaan. Hij vindt zijn baan te druk en wil niet langer huisarts zijn. Hij kiest voor een vaste baan bij de Sociale Verzekeringsbank in

Amsterdam, waar hij gaat werken als keuringsarts. Zijn grote hobby in die tijd is het rijden op grote motoren. Hij heeft een Harley Davidson uit elkaar gehaald, maar wat veel lastiger is, ook weer in elkaar gezet.

Gerla bindt de strijd aan

Hij was een self-made man. Beer en Tonny hebben het eerste fitness-centrum in Hilversum opgericht, onderin de Hilvertshof. Beer Gerla bepaalt zelf wat goed is en wat niet. Hij heeft een bloedhekel aan socialistische politiek, met name aan Den Uyl. Daarnaast heeft hij een ingebakken angst voor de Russen en hun eventuele komst naar Nederland, rood was niet zijn kleur. Zijn kennissen en zijn voorbeelden hebben allen een VVD-signatuur.

In 1962 verhuisde hij naar een woonark, de “Berenkuil”, aan de Vreelandseweg in Nederhorst den Berg. Hij neemt daar kennis van de plaatselijke politiek. Het optreden van de burgemeester en zijn wethouder Galesloot kan hem niet echt charmeren. In Nederhorst den Berg is nog geen plaatselijke VVD afdeling en in 1965 richt Gerla er dus een

op. In 1966 doet hij met zijn VVD voor de eerste keer mee aan de gemeenteraadsverkiezingen. Zijn kinderen delen ballonnetjes uit aan de Middenweg en in het dorp. En ja hoor, de VVD wordt in één klap de grootste partij. Gerla wordt wethouder Openbare werken en Dorpsontwikkeling.

De onderlinge strijd breekt los

Hiermee vangt een roerige tijd aan, waarbij Gerla en Galesloot elkaars opponenten zijn. Elke raadsvergadering zorgden de twee steeds

opnieuw voor vuurwerk. De tribunes puil- den uit, de mensen vonden dit spektakel prachtig. In 1969 weet Galesloot een motie van wantrouwen tegen Gerla te winnen met zes tegen vijf stemmen. Gerla kan gaan. Hem wordt gebrek aan bestuurservaring verweten. Het gekrakeel was zo luid, dat zelfs de nationale pers hier lucht van kreeg. Het zat natuurlijk een deel van de raad niet lekker dat Gerla was weggestemd. Kort daarna, in 1970, onderging Galesloot hetzelfde lot en kon ook hij vertrekken na een motie van wantrouwen.

Een nieuwe dorpspartij

Galesloot richt daarna zijn eigen politieke partij op, Alternatief '70. Gerla komt terug als wethouder van Onderwijs en locoburgemeester. Hij heeft nog de eerste steen gelegd van de tegenwoordige Meester Kremer-school.

Daarnaast werkte hij aan de realisatie van de nieuwbouw in de Horn- en Kuyerpolder. Hij heeft ook meegewerkt aan het dempen van de Ree-vaart.

In 1974 stapte hij uit de actieve politiek en is dan nog steeds keu-

ringsarts. Hij was nog even scheepsarts op een cruiseschip van de Holland America Line in het Caraïbische gebied.

De onrust bleef knagen

In 1977 gaat hij met pensioen. Hij ruilt daarna zijn woonark in voor een woning op het land. Op het terrein stonden drie oude platanen. Die heeft hij met wortelkluit en al geschonken aan de gemeente Nederhorst den Berg. Ze staan nog steeds mooi te wezen in de dorpskern. Gerla bleef onrustig, hij wil

emigreren, weg bij zijn kinderen en kleinkinderen. Het liefste was hij naar Florida gaan, waar het bijna altijd lekker weer is, net zoals vroeger in Indonesië. Het lukt hem echter niet de benodigde permits voor de VS te krijgen zodat hij vijf jaar na zijn pensionering naar Canada emigreert, naar Vancouver eiland. Het echtpaar heeft er 14 jaar tevreden gewoond, terwijl ze één keer per jaar naar Nederland gingen om de familie te bezoeken.

Vanwege gezondheidsredenen keerde het echtpaar Gerla terug naar Nederland naar de Zandzeeflat in Bussum. Daar hebben zij nog gevierd dat ze 60 jaar getrouwd waren. Hij kreeg een hersenbloeding en moest verhuizen naar verzorgingshuis Theodotion in Laren. Beer Gerla overleed in Laren in 2003 op 91-jarige leeftijd. Zijn vrouw Tonny is zeven jaar later overleden.

De woonark lag in de Vecht bij Overmeer, tegenover de vanwege de bouw van de nieuwe wijk Neder-Vecht later gesloopte luchtfilterfabriek van B. Smits (voorheen Machinefabriek Reichhart).

Waarover strenden de heren

In 1965 loopt Galesloot rond met plannen voor nieuwbouw op de legakkers achter de Dammerweg. Het plan voorziet in de bouw van luxe bungalows aan het water.

Galesloot denkt aan prijzen van f 400.000.– per bungalow, zeker voor die jaren niet echt goedkoop.

Enkele dorpsgenoten uit die tijd zoals Beer Gerla, en waterrijbaas Jan Snel willen hier dolgraag een stokje voor steken. De VVD wordt opgericht en is meteen de grootste partij in Nederhorst den Berg, waardoor dit plan dus niet is doorgegaan. Wel probeert Galesloot jaren later iets dergelijks in de Blijkpolder opnieuw te realiseren. Ook dat feest is nooit doorgegaan.

Ook over de realisatie van 400 nieuwe woningen in de Horn- en Kuyerpolder is er gedonder, en dat heeft alles met geld te maken. De grond moet door de gemeente worden gekocht van boer Groenendaal. De gemeente biedt f 3,50 per vierkante meter. Gerla onderhandelt namens de gemeente, en na 14 bijeenkomsten is de zaak volledig vastgelopen. NV Initiatiefbouw uit Hilversum blijkt bereid de grond te kopen voor f 4,75 tot f 6,00 per vierkante meter. Mits het plan ongewijzigd wordt uitgevoerd kon de gemeente

Tommy en Beer Gerla.

hiermee akkoord gaan. Tot dat tijdstip had Galesloot zich niet met deze zaak bemoeid. Hij stelt de raad voor om tot onteigening over te gaan, zodat hij de gemeente, dus Gerla, in gebreke kan stellen. Hij weet Dolman van de PvdA, om meerdere redenen, over te halen om achter zijn oppositie te gaan staan. Uiteindelijk heeft toch iedereen er vrede mee dat Initiatiefbouw het plan verder realiseert. Maar Gerla moet alsnog hangen. De raad stemt in met een motie van wantrouwen van zes tegen vijf stemmen, zoals eerder beschreven.

Blijkpolderplan Galesloot weggestemd

Galesloot moet een jaar later vertrekken vanwege het door de raad goedgekeurde bestemmingsplan Blijk- en Spiegelpolder in een andere vorm. Het eerdere bestemmingsplan voorzag in de bouw van 328 woningen, waaronder een fors aantal bungalows en de aanleg van een zeer duur recreatiegebied. Die opzet ging niet door.

(sic: met de uitvoering van het nieuwe plan kon echter vanwege de economische toestand van het land pas in 1979 worden begonnen)

Het dorp haalt de landelijke pers

In 1970 reist een verslaggever van Het Parool af naar de woonark van Gerla en naar het gemeentehuis om Galesloot te interviewen. De heren zijn niet zuinig in hun oordeel over elkaar. Gerla stelt vast dat Galesloot initiatieven neemt die niet in het belang zijn van de gemeente Nederhorst den Berg. Veel mensen zijn op verschillende manieren afhankelijk van hem. Galesloot, naar eigen zeggen, kotst hiervan en gaat in zijn pas opgerichte partij Alternatief '70 creatieve oppositie voeren. Hij vindt zijn plan kwalitatief erg goed en wel degelijk doordacht. Hij heeft er met meerdere deskundigen aan gewerkt. Galesloot heeft altijd ontkend dat hij als makelaar geld verdiende in Nederhorst den Berg.

Gerla lacht dit weg door te stellen dat hij de grond voor zijn woonhuis gewoon bij Galesloot heeft gekocht. Burgemeester van Harinxma thoe Slooten vindt de hetze tegen Galesloot misselijk. Over de opeenstapeling van functies van Galesloot zegt hij, dat Galesloot onder ede staat en dat de wet de gecombineerde functies niet verbiedt. ■

Verantwoording:

- Voor het hoofdstuk over Gerla heb ik zijn dochter Peggy Waldhober en ook haar echtgenoot Chris Waldhober gesproken.
- Voor de oprichting van de VVD, Harinxma, Galesloot en Gerla heb ik mevrouw Werda Franssen (88) aan de tand gevoeld.
- Voor het feitenmateriaal over Alternatief 70 en Galesloot heb ik gepraat met de heer Bergman, destijds raadslid voor Alternatief '70.
- Het Parool van 9-9-1970; *Eigen gewin reden voor initiatieven*, door Hans Polak.
- Vrij Nederland 7 juni 1969; *Waarom een wethouder moest aftreden*, door D.F van de Pol.
- De Telegraaf 29 maart 2003; *Scheiding tegen wil en dank*, door Marjolein Schipper.
- De Gooi- en Eemlander 8-10-1970; *Galesloot: Gerla onbekwaam/Roukens en Gerla dankzij krappe zege wethouder*.

Verslag onthulling vliegtuigmonument

Na maanden voorbereiding was het vrijdag 13 september eindelijk zover. Een grote groep vrijwilligers van de Historische Kring was tot op het laatste moment druk geweest met het organiseren van de herdenking. Dit heeft geleid tot een prachtige herdenking waar de nabestaanden en de leden van de Kring nog lang op terug zullen kijken.

De onthulling van het monument door de familieleden van de omgekomen vliegeniers.

Al sinds het begin van de zomer waren de werkzaamheden aan de plek van het monument zichtbaar voor iedereen die het dorp over de Zuidelijke Randweg naderde. Het meest essentiële onderdeel liet op zich wachten, het in de lucht hangende vliegtuig. Op donderdag 12 september is dat onder het toezien van camera's van NH Nieuws door Joost Zwagerman en Tim Kuiper op de paal gemonteerd. Tevens werden de lampen in de bodem nog even afgesteld, waardoor het monument ook in het donker goed zichtbaar is. Het geheel is een mooi herkenningspunt voor

weer was ons goed gezind want we hebben de hele morgen en middag een heerlijk zonnetje gehad, terwijl de dag toch vrij nat was begonnen.

De Koninklijke Luchtmacht Kapel.

De weg werd voor de helft afgesloten door oude legervoertuigen waaronder een prachtig herstelde bus. De verkeersregelaars van de IJclub zijn vanaf dat moment tot ongeveer 17:00 uur druk in de weer geweest met het omleiden van auto's, vrachtverkeer en fietsers.

Na de wegafsluiting zijn de stoelen op hun plek gezet voor de gasten. Rond 11:00 uur arriveerde de vrachtwagen van het orkest zodat ook de stoelen en muziekstandaarden

Gerrit Bergman (van de IJclub) verzorgt het geluid.

Burgemeester Freek Ossel.

klaargezet konden worden. De vrijwilligers van de IJclub installeerden ondertussen de speakers en microfoons zodat alles klaar was voor de ceremonie in de middag. Er is dankbaar gebruik gemaakt van de faciliteiten van de familie Kuiper. Vanaf 13:15 uur begon het langzaam drukker te worden op de Randweg. De eerste

leden van de Kring, leerlingen van de basisscholen met ouders en andere geïnteresseerden zochten een mooi plekje op om alles goed te kunnen zien. Toen het orkest al musicerend vanaf de tennisvereniging naar het monument liep, kon alles echt gaan beginnen. Enkele minuten later kwamen de leden van de Royal Canadian Legion Color Party voorbij, waarna de gasten, die reeds door de diverse gastvrouwen van de Kring in de kantine van de tennisvereniging ontvangen waren, zich richting monument begaven. Onder de gasten de nabestaanden van staartschutter FSgt Thomas Ferguson How waaronder twee nichten.

Toen iedereen een plaats had gevonden opende Ton Kuijs, als interim-voorzitter van

de Historische Kring de ceremonie, gevolgd door het opkomen van de Nederlandse afdeling van de eerder genoemde Royal Canadian Legion Color Party. De groepen 8 van de drie basisscholen zongen het volkslied van Canada en Engeland. Zij hadden al enkele keren geoefend onder leiding van Herman van der Molen en Cees Stalenhoef. Het ging ze daarom ook erg goed af.

Twee scholieren brengen een van de kransen.

De volksliederen werden gevolgd door een toespraak van de burgemeester van Wijdemeeren; Freek Ossel. Na deze toespraak nam Ton Kuijs weer het woord om de geschiedenis van het vliegtuig en haar bemanning uit de doeken te doen. Het prachtig gemaakte programaboek bevatte zowel de Nederlandse als de Engelse tekst zodat ook de nabestaanden uit Canada het verhaal goed konden volgen.

Het toegestroomde publiek bij het zingen van het Wilhelmus.

Na de necrologie volgde de onthulling, nabestaanden moesten daartoe een aan het monument gemonteerde doek van de herdenkingsplaat afhalen. Het moet voor de familie fijn zijn geweest om na ruim 76 jaar op een dergelijke manier stil te kunnen staan bij het overlijden van hun familielid en dit te kunnen doen. Na de ceremonie is een kopie van de herdenkingsplaat, gevat in een mooi houten frame, aan de familieleden overhandigd. Nu hebben ze thuis nog een herinnering aan dit gebeuren.

Na de onthulling werd de 'Last Post' gespeeld, waarna één minuut stilte volgde. Dit is altijd een gedenkwaardig moment. Overigens is het het vermelden waard, dat de vrachtwagens die tijdens de ceremonie passeerden, respectvol, dus met aangepaste snelheid langs de plek reden. Tijdens de minuut stilte bleven de auto's en vrachtwagens rustig wachten tot de ceremonie haar vervolg kreeg.

Na die minuut stilte en de daarop volgende reveille, lazen nabestaanden de Act of Remembrance voor. Deze Act is het 2de couplet uit een gedicht van Laurence Binyon, geschreven in 1914 naar aanleiding van de slachtoffers van de 1ste Wereldoorlog.

De tekst luidt als volgt:

- ★ *They shall grow not old,*
- ★ *as we that are left grow old.*
- ★ *Age shall not weary them,*
- ★ *nor the years condemn.*
- ★ *At the going down of the sun and*
in the morning
- ★ *We will remember them.*

Na de Act of Remembrance volgde de kranslegging. De kransen werden door enkele leerlingen van de basisscholen naar voren gebracht en door de verschillende gasten gelegd. Zo was er een krans van de nabestaanden, van de afgevaardigde van de Canadese Ambassade, van de Koninklijke Luchtmacht, het Waterschap Amstel, Gooi en Vecht, het college van

Wijdmeren, de Royal Canadian Legion en van de Historische Kring. De kransen hebben twee weken bij het monument gestaan.

Het model dat de scholen jaarlijks aan elkaar moeten doorgeven.

Een speciaal moment voor de basisscholen was de adoptie van het monument middels een kleine replica, geschilderd in de kleuren van voetbalvereniging Nederhorst. Deze replica komt als eerste bij de Meester Kremer-school terecht en zal na een jaar doorgegeven worden aan een van de andere twee scholen. Zodoende worden steeds weer nieuwe generaties jaar na jaar herinnerd aan het trieste lot van vijf dappere jongemannen, die ook voor hun vrijheid vielen.

De 'Act of Remembrance' wordt voorgelezen door familie van de gesneuvelde inzittenden van de bommenwerper.

Na het zingen van het Wilhelmus en het afmarcheren van de Royal Canadian Legion Color Party was de ceremonie omstreeks 15:30 afgelopen.

Hier ziet u vanuit de lucht de plechtigheid bij het gemeel van de Horstermeer en aan de einder is zelfs Amsterdam te zien.

De scholieren gaan uit volle borst één van de volksliederen zingen.

Vele handen maken licht werk. Dat bleek toen na de ceremonie binnen enkele minuten de stoelen en hekken opgeruimd waren. Zo-doende kon de weg weer snel vrijgegeven worden. De mensen die de onthulling hadden georganiseerd konden daarna, samen met de vele vrijwilligers, nog even napraten met elkaar en de gasten in de kantine van de tennisvereniging. De tennisdames die achter de bar stonden, zorgden voor een gastvrij ont-haal.

De Historische Kring mag terugkijken op een prachtig verlopen ceremonie, tevens een

van de grootste projecten die zij in haar bestaan heeft uitgevoerd. Het is mooi om te zien hoe iedereen in het dorp samenwerkte om deze voor het dorp historische dag tot een goed einde te brengen. Het was een ceremonie waar nog lang over nagepraat zal worden.

De Kring heeft op de website een speciale plek ingeruimd waarop foto's en video's te vinden zijn. Die zal ongetwijfeld in de loop van de tijd nog aangevuld worden. ■

Petra van het Klooster en Ans Baar hebben namens de Historische Kring een krans gelegd bij het monument.

Het vliegtuigmonument: hoe het begon...

Gerard Baar

Op een avond pakt interim-voorzitter Ton Kuijs uit een van de vitrines een klein ingelijst fotootje van een jongeman in pilotenuniform.

Als hij het omkeert ziet hij dat er met potlood een naam op geschreven staat, Albert F. Hopley 14 May 1943. Zijn broer Gordon, die de foto naar later bleek in 1991 aan de gemeente had overhandigd, vermeldde er ook het adres van de familie in Canada op. Ton raakt geïnteresseerd en begint een zoektocht via internet. Hij had alle geluk van de wereld want de mensen die op het op 't fotootje aangegeven adres woonden kenden de familie nog. Het balletje ging daardoor aan het rollen. Het bleek dat Albert de navigator was van de uit de lucht geschoten bommenwerper die op bovengenoemde datum brandend neerstortte bij het boezemkanaal in de Meeruiterdijksepolder. Nadat Ton dat had vernomen, liet het hem niet meer los. Hij achterhaalde de namen van de andere vier inzittenden, waarna hij in Werinon 95 een artikel schreef over vier gesneuvelde Canadezen en één Engelsman. Tevens nam het idee om een gedenkteken op te richten voor die jongens steeds sterkere vorm aan. Nadat hij na een oriënterend bezoek aan de luchtmacht met een propeller en een vliegtuigmotor van een opgegraven Engelse bommenwerper thuis kwam, was het proces niet meer te stuiten. Ton stelde een draaiboek samen maar moest

het steeds weer aanpassen omdat van het een het ander kwam. Hij slaagde er in een heel leger aan hulpkrachten te mobiliseren, wat uiteindelijk resulteerde in een prachtig suggestief monument. Het staat vlakbij de plek waar de Wellington HE 697 die bewuste nacht, op de terugtocht van een bombardementsvlucht op een staalfabriek in Bochum, is neergestort.

Op zoek naar een ontwerper

Voor het ontwerp nam Ton contact op met 'FE-plus staal en design' van de autodidactische Bergse staalkunstenaar Joost Zwagerman. Joost had al een kunstwerk op de tribune van voetbalvereniging Nederhorst mogen plaatsen, maar daarnaast ontbrak en ontbreekt het hem niet aan opdrachten buiten zijn woonplaats. In eerste instantie had hij leraar Nederlands willen worden, maar staakte die studie op het SOL in Utrecht na een paar jaar. Hij maakte wel een opleiding in het Middelbaar Commercieel Onderwijs af. Zijn hart ging uit naar het maken van meubels en stalen boekenkasten, maar daar was geen droog brood in te verdienen.

Ontwerper Joost Zwagerman houdt trots zijn ontwerpmodel in de lucht.

Hij gaf als bijverdienste tien jaar lang les in lassen bij Nijhoff in Baarn. Verder ontwikkelde

**Monument in memory of the crew
of a Canadian bomber which crashed here on 15 May 1943
(flight Wellington HE 697 OW 'M')**

The crew was laid to rest on 17 May 1943 on the Field of Honour of Rusthof Cemetery in Leusden

Crew members were:

Pilot
Fsgt James Austin Thomson
Royal Canadian Air Force
Rosendal, Ontario,
Canada
Aged 20

Navigator
Fsgt Albert F. Hopley
Royal Canadian Air Force
Humber Bay, Ontario,
Canada
Aged 20

Bomb-aimer
Fsgt Joseph Paul Oliver Ethier
Royal Canadian Air Force
Sherbrooke, Quebec,
Canada
Aged 25

Radio operator
Fsgt Norman Hudsphith
Royal Air Force
Newcastle-on-Tyne, Northumbld,
England
Aged 22

Tail gunner
Fsgt Thomas Ferguson How
Royal Canadian Air Force
West Montreal, Quebec,
Canada
Aged 25

Unveiled by relatives on 13 September 2019

This monument was commissioned by the Historical Association and designed and made by Joost Zwagerman (beeldenvanstaal.nl)

De engelse versie van de gedenkplaat voor de nabestaanden.

hij zich gestaag, met steun van de Kortenhoeftse kunstenaar Peter van den Akker, tot een gerenommeerd kunstenaar in staal. Hij kan daar natuurlijk niet van leven, zodat hij ook allerlei andere constructies vervaardigt.

De uitvoering

Joost vond het een eer en ging aan de slag om een ontwerp te maken. Hij zocht op internet de juiste informatie om iets te fabrieken. U ziet hem op de foto met het schaalmodel van de Wellington HE697 staan. In het groot moest dit uit gebogen staal bestaande silhouet van het bewuste vliegtuig op een zes meter hoge ijzeren paal komen te staan. Dat vereiste denk- en rekenwerk. Als eerste moest er op de plek waar het monument

Op de tribune van de Bergse voetbalclub Nederhorst.

Op de driesprong van de Middenweg, Herenweg en Stichts End.

kwam een stelconbetonplaat op een ijzeren plaat worden gestort. Bovenop deze stelconplaat kwam weer een plaat te liggen. Daarna boorde Joost vier gaten dwars door de stelcon zodat de lange buis op de platen vast gelast kon worden. Op deze manier ontstond er een stevige, tegen alle weersomstandigheden bestaande, stabiele constructie. De propeller en de motor vatte hij in een stalen frame,

omdat daar scherpe kanten aan zitten. Nu is het niet zo dat zo'n vliegtuig zo maar uit de lucht komt vallen. Joost maakte het op de grond, in zijn werkplaats, met de modernste apparatuur.

Een computer aangestuurde CNC-buigmachine boog alle onderdelen in het gewenste aantal graden. Met de hulp van zo'n apparaat zijn dan alle onderdelen van het model die in dezelfde gradenboog gebogen moeten worden exact hetzelfde. Nadat alles aan elkaar gelast was, heeft hij zijn kunstwerk in de buitenlucht neergezet zodat zich er een mooi roestlaagje op kon vormen.

Het resultaat ziet u op de foto waarop het vliegtuig bovenop de paal staat.

Het totale plaatje

De verdere inrichting van de locatie is ontworpen door hovenier Tim Kuiper. Zijn vader Paul hielp hem bij de uitvoering. Het geheel van het monument is een in alle opzichten geslaagd eerbetoon aan de heldenmoed van de bemanning van de 76 jaar geleden door een Duitse nachtjager uit de lucht geschoten Wellington HE 697. Eén van die in serie zo licht mogelijk gebouwde, oncomfortabele, met canvas zeildoek beklede bommenwerpers. De tekstborden, waarvan de layout is verzorgd door grafisch vormgever Theo Cozijn, vertellen de korte levensweg van de gesneuvelde luchtmacht soldaten. Je wilt niet weten wat er door het hoofd van die jong volwassenen in hun laatste seconden is omgegaan.

Op de dag vóór de onthulling is het kunstwerk voltooid. Op de trailer die de kroon op het werk kwam brengen, hing het vliegtuig aan een kraan, precies in de juiste hoek waarin het op de paal moest worden gezet. Joost kan er trots op zijn, net als hij dat is over zijn andere kunstwerken. Als u vanaf de Middenweg de Herenweg opdraait kunt u op het weiland links het silhouet van een door hem gelaste stalen ooievaar zien staan. Hij heeft zelfs als welkomstgeschenk voor het vanwege de Brexit-perikelen naar Nederland verhuisde Engelse farmaceutische bedrijf EMA een grote stalen vijzel mogen maken.

Als u geïnteresseerd raakt kunt u zijn geproduceerde kunstwerken bekijken op **www.beeldenvanstaal.nl**.

De onthulling

U vindt hierover vast wel meer in dit nummer. Het draaiboek van Ton Kuijs verliep perfect. Hij was blij dat IJschub Nederhorst den Berg direct op zijn verzoek

Tussen hemel en aarde.

was ingegaan om de verkeerstechnische problemen ter hand te nemen. Deze actieve vereniging telt een paar leden die dat, bijgestaan door secondanten, compleet in de vingers hebben. Er was afgesproken dat, als het niet anders kon, zwaar verkeer heel langzaam langs de plaats van de plechtigheid mocht rijden.

Dit werkte voortreffelijk, zodat tijdens het blazen van de 'Last Post' door een solist van de Koninklijke Luchtmacht Kapel slechts de met veel gevoel uit de trompet getoverde klanken de doodse stilte doorbraken. Ik moet eerlijk

bekennen dat het mij meer deed dan ik had gedacht. Ik zal niet de enige zijn geweest die de rillingen over zijn rug voelde glijden. Op iedereen die ik tegenkwam had de plechtige onthulling van dit met de hulp van velen

tot stand gebrachte monument indruk gemaakt. Het is een stille stem die bij velen tot nadenken oproept. ■

Fe-plus staal & design
Ned. den Berg 06-532 86 576
www.fe-plus.nl
www.beeldenvanstaal.nl
adviseren ontwerpen vervaardigen

Een avondje praten over tradities

Gerard Baar

Mevrouw Strouken, Directeur Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland, bezorgde de leden die naar de Bergplaats waren gekomen een leuke avond. Met haar vlotte, gezellige manier van praten bracht ze ongemerkt een wisselwerking met haar toehoorders tot stand.

Midden jaren vijftig: versierde fietsen op Koninginnedag.

De door haar uitgelokte vragen kregen als vanzelf een antwoord van deze en gene. Zij heeft er voor gezorgd dat sommige immateriële tradities van ons land door de UNESCO als cultureel erfgoed zijn aanvaard. Ze liet een foto zien waarop de toenmalige minister van Buitenlandse Zaken, Halbe Zijlstra, zijn handtekening zette onder het door haar aangeboden manifest.

Het zal u niet verbazen dat Pakjesavond bij gehouden enquêtes lijstaanvoerder is van al dat bewaarde erfgoed. Verder scoren kermis, Carnaval, Koningsdag en de intocht van Sinterklaas hoge cijfers in hetgeen bewaard moet blijven. Tot teleurstelling van het publiek bleek de fiets niet door een Nederlander uitgevonden te zijn. Als enig nieuw onderdeel is er hier, waarschijnlijk vanwege de toestand van de wegen en de regen, een spatlap aan toegevoegd. Dat het gebruik van de fiets in Nederland zo'n hoge vlucht heeft genomen had te maken met het koningshuis en de mobilisatie tijdens de Eerste Wereldoorlog. Voor die oorlog was de fiets alleen weggelegd voor het

koningshuis en de elite. Koningin Wilhelmina en troonopvolgster Juliana hadden een zwak voor het tamelijk dure nieuwe vervoermiddel. De soldaten die in een fietsregiment hadden gediend mochten bij het afzwaaien hun dienstfiets mee naar huis nemen. Zodoende kon de hele familie oefenen waardoor de populariteit van de fiets snel toenam. Goedkope fietsen uit Duitsland deden de rest.

Het zal toch niet!

Of het er nog een keer van komt moeten we afwachten, maar *koek en zopie* is al eeuwenlang een begrip tijdens een vorstperiode. Die traditie dateert uit de 16^e eeuw, de benaming ontstond uit het gebruik om een stuk speculaas in warm bobbier te dopen. Al soppend verdreef de schaatser daarmee de kou uit zijn botten. De naam leeft voort in een op het ijs geplaatst tentje waarin tegenwoordig chocolmel en gevulde koeken verkocht worden.

Jong geleerd, oud gedaan gold voor veel ambachten die verdwenen zijn vanwege het steeds veranderende leven van alle dag. We zijn, zeker op het platteland, tot zo'n zestig jaar geleden bijna allemaal op klompen naar school gelopen. Een klompenmaker moet je nu met een kaarsje zoeken. De uitvinding van het elektrische licht heeft de kaars niet helemaal verdrongen. Want rond Kerstmis blijft kaarslicht nog altijd sfeerbepalend.

Aan den lijve ondervonden

Ik ben tot aan de laatste klas van de Lagere School op klompen naar school gegaan. Ik mocht ze zelfs aanhouden bij de maandelijkse voetbalwedstrijd tegen de Warinschool op het

Landje van Slump langs de Slotlaan. Na ampel beraad kreeg ik dan toestemming, want vriend en vijand waren het er over eens dat ik nooit iemand voor zijn poten schopte. Ik wil niet zover gaan om hier te beweren dat dat pleidooi in mijn voordeel uitviel omdat ik onmisbaar was om de overwinning voor de Jozef-school in de wacht te slepen. Meestal stonden wij bij de laatste slag van de klok van vijf uur voor. Mijn vroegere tegenstanders zullen daar ongetwijfeld anders over denken! Ik hoor graag van ze!

Nieuwe tradities dienen zich aan

Er worden jaar in jaar uit heel wat traditionele feesten en gebeurtenissen in stand gehouden. Er komen er zelfs bij! Dit vanwege het feit dat de Nederlander sinds de vijftiger jaren langzaam een ander kleurtje heeft gekregen. Nieuwe Nederlanders komen uit alle delen van de wereld en nemen natuurlijk het een en ander uit hun oude leefomgeving met zich mee. In Stroukens' boek 'DIT VIEREN WIJ' met als ondertitel 'van nieuwnieuwjaarstocht tot knalfeest' heeft ze hierin ook oog voor de toename van feestvierende mensen met een andere culturele achtergrond. Naast Kerstmis, Pasen en Pinksteren kwamen daar b.v. Chinees Nieuw-

oliebollen op die dag stond al in het oudst bekende kookboek. Het vette baksel hielp de mensen door de winter, want oliebolletjes blijven lang eetbaar. Het bakken is tot traditie verheven en staat hoog in de top honderd. Net als het haringhappen, weer gevolgd door stamppot. Tijden veranderen echter wel, want de grote schoonmaak komt op de 97^e plaats. Zo kunnen we nog wel even doorgaan, want het blijft voor iedereen verschillend.

Naast de deur

In de Bergplaats, waar altijd de lezingen plaatsvinden, is het vanaf 'Onnozele Kinderen' (28 december) tot en met Oudejaarsmiddag ieder jaar een drukte van belang. Een soort oliebolletjesfeest in het klein. Tijdens de opstelling van de benodigde bakketels (met computergestuurde thermometers), het aanmaken van het deeg en het schillen van kisten vol goudrenetten, verschijnt er bij deze en gene wel een beeld uit vroeger tijden. Dat van een moeder die in de keuken of in de schuur boven een petroleumstel met niet aflatend zweet op haar voorhoofd de onontbeerlijke oudejaarsoliebollen staat te bakken. In februari rook het huis of de schuur soms nog naar oliebolletjes. Die traditie is in gunstige zin veran-

Kermisfoto's en daarnaast een treurige traditie die helaas niet is uit te bannen.

jaar, Suikerfeest, Offerfeest en Keti Koti (Suraams bevrijdingsfeest) bij. Naast een paar nieuwe, Moederdag, Vaderdag, Dierendag en Halloween noem ik verder nog Allerheiligen, Allerzielen, Driekoningen, Hemelvaart en Oudejaarsdag- en avond. De bereiding van

derd want de mannen helpen tegenwoordig dapper mee op alle fronten. Een goed teken, dat tradities af en toe aan veranderingen onderhevig zijn. Mevrouw Strouken liet doorschemeren dat we ons in sommige gevallen wat flexibeler op zouden kunnen stellen. ■

Zoeken naar betere verbindingen met de buitenwereld (deel 1)

Het woord verbindingen heeft burge-meesters, wethouders en raadsleden van Nederhorst den Berg meer dan anderhalve eeuw met terugkerende regelmaat bezig gehouden.

Allereerst kwam de trein in beeld

Het begon met het plan voor de aanleg van de Oosterspoorlijn, van Amsterdam via Hilversum naar Amersfoort. B&W stuurden toen een rekest naar Provinciale Staten waarin ze om een halte aan de Hinderdam vroegen. Alleen al uit strategische overwegingen was dat onmogelijk, Fort Uitermeer ligt niet voor niets op de plek waar het ligt. Rond 1905 probeerde de gemeente het opnieuw, samen met Kortzenhoef. In een geplande spoorlijn van Nieuwersluis naar Hilversum dienden zij een verzoek in om

bij de tol aan de Zuwe (waar nu jachthaven Ottenhome ligt) een stationnetje te bouwen. Daar is natuurlijk wel even

aandacht aan geschonken, maar verder niet in de ontwikkeling meegenomen, omdat spoorlijnen zo hemelsbreed als mogelijk tussen twee plaatsen worden aangelegd. Het geplande tracé zou vanaf Nieuwersluis dwars door de Loosdrechtse plassen bij de kerktoeren van Oud-Loosdrecht uitkomen.

Dat dorp zou dan wel een station krijgen. Vandaar liep het spoor dan verder over de Vuntusplas naar station Hilversum. De hele aanleg ging niet door en ik denk dat niemand daar nu erg rouwig om is. Hoewel, als de lijn er was gekomen zouden we niet beter hebben geweten.

Oud-Loosdrecht. Het lijkt wel een station.

Nieuwe gemeentearts gaat de strijd aan

In 1923 volgde dokter Van Dongen vertrekend gemeentearts Hijmans op. In die tijd waren er volop plannen de dorpen in onze streek beter bereikbaar te maken. De dokter verbaast zich erover dat de inwoners van een dorp als Nederhorst den Berg, dat nota bene onder de rook van Amsterdam ligt, nog altijd zo'n slechte, vreselijk lang durende verbinding met die stad hebben. Hij mengt zich in de discussie over het te volgen tracé van de geprojecteerde provinciale weg van Haarlem naar Hilversum (de latere N201). Dokter van Dongen probeert zelfs een brug over de Vecht te bedingen in het verlengde van de Torenweg, zodat er een uitvalsweg komt naar de weg langs het Merwedekanaal, de Oostkanaaldijk. Vreeland zou dan omzeild kunnen worden, zodat de twee steden Amsterdam en Utrecht qua afstand wat dichterbij Nederhorst den Berg kwamen te liggen. Hij kreeg nul op het rekest.

Zijn daaropvolgende voorstel was om vanaf de Oostkanaaldijk een weg aan te leggen over de Nes, die toen nog niet was uitgezogen. Vandaar zou die dan door de Meeruiterdijksepolder recht op de Middenweg van de Horstermeer aan moeten sluiten. De plannologen veegden ook dit plan van tafel.

De nieuwe provinciale weg moest aan de zuidkant van Hilversum uitkomen en aansluiten op de weg naar Baarn. Nederhorst den Berg modderde nog jarenlang door. ■

Alternatief '70 De geboorte van Alternatief '70

Kees Joustra

Het is 1970, een jaar waarin de gemeenteraadsverkiezingen worden gehouden. De Combinatie Christelijke Partijen (CCP) vergadert onder voorzitter Sizoo in de Bergplaats. De CCP bestaat uit leden van de KVP, de AR en de CHU, die hebben besloten samen te werken.

In feite waren zij al een voorloper van het CDA, dat pas 12 jaar later door Piet Steenkamp zou worden opgericht. Op de agenda van de CCP staat de kieslijst, een lijst met namen van kandidaten, die zij naar voren willen schuiven bij de aanstaande verkiezingen.

Op nummer 1 van die lijst staat T. Stalenhoef, op nummer 2 staat H. Roukens en op nummer 3 A.G.M. Willems. Dit zint de heer J.J. Galesloot niet. Hij had als oud wethouder en bekend Nederhorst den Bergse KVP politicus in ieder geval in de top twee van deze lijst willen staan. Hij verlaat dan ook, buitenspel gezet en zeer beledigd de vergadering. Dit pikt hij niet. Kort daarna richt hij in het Wapen van Nederhorst zijn partij Alternatief '70 op. Hij neemt daarbij enige trouwe aanhangers mee van de andere bloedgroepen uit de CCP, zoals R. Baar, D. Bergman, G. Westhoff, H. van Huisstede en G. Lam. Bergman meent dat A'70 staat voor 'vrije keus'. A'70 is geboren en haalt bij de verkiezingen in mei 1970 meteen drie raadszetels. A'70 is niet uit liefde geboren, zo kun je concluderen.

Frictie tussen oude en nieuwe inwoners

Je kunt je afvragen waarom A'70 zo populair was, want de partij kwam maar liefst met drie zetels in de nieuwe raad. De autochtonen uit Nederhorst den Berg liepen met Galesloot weg. Soms was er sprake van (vermeende) afhankelijkheid, maar dat was onvoldoende reden om niet op Galesloot te stemmen. Je kunt ook zeggen: de gevestigde orde hield van

Galesloot. De nieuwe 'import' inwoners in de Horn- en Kuijerpolder kozen meer voor de CCP politici, zij hadden niet zo'n binding met Galesloot. De kerken hielden zich afzijdig, dat wil zeggen dat ik geen aanleiding heb gevonden om iets anders te veronderstellen.

Er zijn nog maar weinig hoofdrolspelers uit die tijd in leven, zodat de mogelijkheden om het na te vragen beperkt zijn. Van de actieve A'70 politici is alleen de heer Bergman nog

De afbraak van het brughuis, dat voorzien is van verkiezingslogans in 1970.

onder ons. Hij heeft onlangs een hersenbloeding gehad, dus herinnert hij zich alle feiten van bijna vijftig jaar geleden ook niet meer zo precies. De heer Willems van de CCP heeft vanuit zijn invalshoek buiten A'70 nog wel enige waardevolle herinneringen.

Voor de rest moest ik het uitzoeken in het Streekarchief in Hilversum, waar de notulen van de gemeenteraad van Nederhorst den Berg netjes op jaar, keurig in mapjes gerangschikt, bewaard worden.

TWAALF JAAR ALTERNATIEF '70 IN DE RAAD

Eerste raadsperiode

A'70 heeft het inderdaad twaalf jaar uitgehouden in de gemeenteraad. Op 1 september 1970 wordt de nieuwe gemeenteraad geïnstalleerd. A'70 komt er met drie kandidaten in, te weten de heren Galeslout, Westhoff en Baar. Burgemeester Van Harinxma thoe Slooten, die alom als een zwakke bestuurder wordt gezien, prijst bij deze gelegenheid Galeslout voor zijn afgelopen periode als wethouder. In feite maakte Galeslout al die tijd uit wat er gebeurde, want de burgemeester vond zichzelf te groot voor deze gemeente. Dit gezien zijn merkwaardige uitspraak, dat hij zich niet met dorpspolitiek kon inlaten, omdat hij er anders aan onderdoor zou gaan. Harinxma stelde dat wat Galeslout had gepresteerd aan het ongelooflijke grensde. Wat normaal in acht jaar gebeurt had die man in anderhalf jaar gedaan. Galeslout belooft zich als A'70 positief en kritisch op te stellen. Hij verwacht met veel initiatiefvoorstellen te komen en hij wil verder gaan met democratiseren. Niemand vraagt hem overigens wat hij daarmee bedoelt. De twee wethouders zijn op dat moment de heren Stalenhoef en Roukens, de nummers 1 en 2 van de kieslijst van de CCP. Zij worden 7 oktober van dat jaar opgevolgd door Gerla en Roukens. Galeslout protesteert dan heftig tegen de benoeming van Gerla, want hij is onbekwaam en volledig ongeschikt, aldus de voorman van A'70. Het hele jaar 1970 ademt een onaangename sfeer van Galeslout met zijn partijgenoten, die hem in alles steunen, tegen de rest. Het regent aanvaringen en onprettige beschuldigingen.

Ook het volgende jaar gaat het op dezelfde voet verder. In de notulen kom je erg vaak

zinsneden tegen als: Galeslout is het er absoluut niet mee eens dat, blijft het pertinent onjuist vinden dat, of heeft er geen waardering voor. Op 5 januari komt Bergman in de raad in de plaats van Baar. De heren Bergman en Westhoff gedragen zich in de raadsvergaderingen zeer rustig, want hun namen kom je nauwelijks tegen. Alleen bij stemmingen stemmen ze met Galeslout mee en lees je hun namen terug. Een leuk voorbeeld van waar onze raad zich druk over maakte in 1970 is de naamgeving van het nieuwe fietspad van de Goog naar Overmeer. Het moet Googhpad gaan heten. Blok en Gerla stemmen tegen. Zij willen het pad Googpad noemen zonder 'h'. Galeslout wil Googhpad met 'h'. Galeslout wint, het wordt Googhpad.

Links in de deuropening staat de heer Galeslout. De burgervader spreekt de Bergers toe op Koninginnedag. Bij de andere microfoon staat het lid van het Oranjecomité Toon de Groot met naast hem Flip Bouwer.

Een nieuwe (waarnemend) burgemeester

In 1972 wordt W. Jongeneel de waarnemend burgemeester van Nederhorst den Berg. Hij wordt gezien als een verademing na zoveel jaren van bestuur met Van Harinxma thoe Slooten. Jongeneel kenmerkt zich als een toegewijd en krachtig bestuurder. Galeslout heeft zijn grootste fan verloren. In deze periode laat Galeslout zich kennen als tegenstander van een rioolwaterzuiveringsinstallatie (RWZI) in de Horstermeer. Hij is eveneens tegen een

stortplaats voor grof vuil in de Horstermeer. Jongeneel stelt dat er geen sprake is van zowel de komst van een RWZI als van een vuilstortplaats. Om financiële zaken te doen kiezen B&W voor de Nederlandse Middenstandsbank (NMB), die in de plaats komt van de Raiffeisenbank, beheerd door Galesloot. A'70 staat op zijn achterste benen. Bergman

1978. Links Galesloot. Het slaan van de eerste paal van de Sporthal.

wil weten waarom B&W kiest voor de NMB. Die bank heeft op dat moment pas 60 uur de beschikking over een filiaal in Nederhorst den Berg. Waarom blijft de gemeente niet bij de Raiffeisenbank, die hier in het dorp nota bene al 60 jaar functioneert. De burgemeester antwoordt dat hiervoor gekozen is om alle “schijn” te vermijden want de directeur van de Raiffeisenbank is tevens lid van de raad. Galesloot werpt tegen dat dit in de wet nergens verboden is en vindt het aangevoerde argument daarom zwak. Er wordt overeenkomstig het voorstel van B&W besloten.

Het tijl keert enigszins

In 1973 lijkt Galesloot zijn rust langzaam terug te vinden. Hij is niet langer overal tegen, en wordt ook wat toleranter tijdens de raadsvergaderingen. Er zijn niet zoveel aanvaringen meer. De rust begint terug te keren. Westhoff vertrekt uit de raad en H. van Huisstede komt in zijn plaats. In dat jaar raken de begraafplaatsen van de NH kerk en de RK kerk vol en er zijn plannen voor een nieuwe begraafplaats aan de Slotlaan. Er is nog wat

wapengekleetter over de naamgeving van het kerkhof. Aanvankelijk werd gekozen voor Hornwijck, maar op advies van Blok is dit gewijzigd in Hornhof. Op de Middenweg mag in die tijd nog hardgereden worden. Dit lijkt tot veel ongevallen, zodat er een voorstel wordt ingediend om de maximale snelheid te beperken tot 70 km/uur.

1974 is een nieuw verkiezingsjaar. De nieuwe raad wordt in september geïnstalleerd en A'70 keert daar in terug met weer drie raadszetels. Geen gek resultaat!

Tweede raadsperiode

Op 26 maart 1975 neemt waarnemend burgemeester W. Jongeneel afscheid van Nederhorst den Berg. Roukens draagt als locoburgemeester op 2 april het voorzitterschap van de raad over aan C. de Groot, die hier de nieuwe burgemeester is geworden. Deze keer geen waarnemend iemand, maar een echte burgemeester. We zullen nog jaren plezier van hem hebben.

Galesloot, als nestor van de raad, voert ook het woord bij deze feestelijke inhuldiging. Hij betreurt het dat hij niet bij de keuze van de nieuwe burgemeester betrokken is geweest. Hij legt uit dat het niet allemaal lieverdje is in de raad en dat het er behoorlijk kan botsen.

Zand erover?

Toch is het eens zo flamboyante A'70 langzamerhand een rustige club aan het worden. Later in dat jaar is het Spiegelpasdebat over de zandwinning aan de orde. Galesloot is een bekende vriend van de Ballast, maar vindt ook dat niet dieper mag worden gegraven dan 30 meter. Vooruit, 35 meter dan. We weten nu allemaal dat het er 50 zijn geworden.

In 1976 treden landelijke kanonnen de raad binnen zoals Ria Jaarsma (eerste kamerlid) en Jan Franssen (later o.a. Commissaris van de Koningin). Galesloot is dan bijna een jaar af-

wezig door ziekte. De raad stuurt hem een bloemetje met een kaartje. Het plan Blijkpolder zoals het nu gerealiseerd is, passeert de raad. Op 6 april is er een rondvaart over de Spiegelplas met de plaatselijke milieudefensie groep, die wil laten zien hoe slordig de Ballast het gebied achter gaat laten. In de Blijkpolder mag niet dieper worden gezogen dan 10-15 meter. We weten nu dat de plas daar aanzienlijk dieper is geworden. Op 25 november, voor het eerst na zijn ziekte, woont Galesloot weer een raadsvergadering bij. Hij bedankt iedereen voor het fruit en het bloemetje.

In 1977 zegt Galesloot tijdens de nieuwjaars-toespraak dat de zandwinning een groot probleem is geweest. Het wachten is nu op de beslissing van de Kroon. Het plan Blijkpolder moet er maar komen. Galesloot hoopt op een vlotte medewerking van de raad. Hij vindt de verhoudingen binnen de raad uiterlijk wel goed, maar dit moet nog verder kunnen verbeteren. Dit zijn uitingen van een inmiddels zeer tolerante Galesloot, die enige jaren hiervoor niet uit zijn mond opgetekend konden worden.

De rust is teruggekeerd

Het jaar 1977 kenmerkt zich door veel technische vergaderingen zonder grote conflicten met een toenemende rustige rol voor Galesloot. Van Huisstede wordt vervangen door Gijs Lam. In 1978 zijn er weer verkiezingen. De laatste vier vergaderingen voor die verkiezingen is Galesloot om onbekende redenen afwezig.

Derde raadsperiode

Op 31 mei 1978 vinden deze gemeenteraadsverkiezingen plaats. A'70 keert met slechts één zetel terug in de raad. Galesloot komt niet terug. De onbekende mevrouw M.J. Pouw-van Benschop wordt naar voren geschoven en is het nieuwe raadslid van A'70. Ze is de nestor

van de raad, en dat is ook het enige wat we de komende zes maanden, tot 11 oktober, van haar vernemen, voordat er op 8 november een vacature is. Mevrouw Pouw heeft de raad verlaten, zonder dat daarvan een reden is terug te vinden in de notulen. Waarschijnlijk voelde ze zich niet thuis tussen de landelijk kanonnen in de raad, of werd ze vanuit haar politieke thuisfront te weinig gesteund of gecoacht.

Het laatste raadslid onder de vlag van A'70 stapte over naar het CDA

De heren Ambachtsheer en Roukens zijn nu wethouder en A'70 heeft een vacature. De heer Jan Sirre volgt mevrouw Pouw op als raadslid. Ook Sirre houdt zich betrekkelijk rustig in de raad. Hij doet mee aan technische discussies, maar komt niet meer met nieuwe impulsen. We hebben van hem geen initiatiefvoorstellen of nieuwe democratiseringsplannen meer gezien. Galesloot had dat wel beloofd bij het aantreden in de raad met zijn nieuwe partij onder de veelbelovende naam A'70. In de raadsvergadering van 2 september 1982 gooit Sirre de handdoek in de ring. Hij deelt mee dat A'70 gaat verdwijnen. Sirre sluit zich aan bij het CDA.

Was A'70 een CDA 'avant la lettre'? Je zou eerder het CCP zo kunnen betitelen, aangezien A'70 niet zichtbaar aan Christelijke politiek deed.

Was A'70 soms een soort voorloper van Dorpsbelangen? Misschien wel een klein beetje, hoewel je je kunt afvragen wiens dorpsbelangen dat dan wel waren.

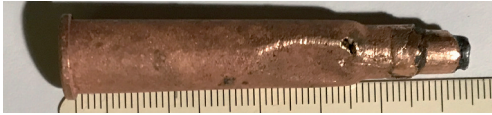
Alternatief '70 was vooral het geesteskind van de heer J.J. Galesloot. De man was een gedreven politicus, die aan alle debatten meedeed, ook de technische. Dit moet hem heel veel energie gekost hebben! ■

Verantwoording: notulen gemeenteraad Nederhorst den Berg 1970-1978 gesprekken met de heren D. Bergman en Willems.

Patroon in moestuin aan de Middenweg

Dick Landsmeer

Tijdens het schoffelen van de aardbeien afgelopen meimaand 2019 vond ik een patroon met de kogel er nog in (zie de foto's). Het slaghoedje is gaaf. Niet afgeschoten dus. De huls is gebutst en vertoont een gaatje. De kogelpunt is afwezig en de loden vulling zichtbaar. Het geheel is aangetast door de tand des tijds.

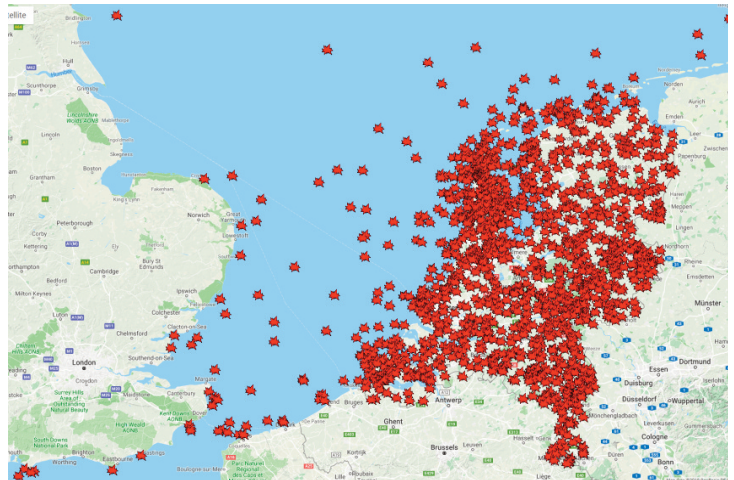
De in mijn moestuin gevonden patroon. Diameter ca. 7,5 - 7,7 mm.

Op de voet van de huls staat het stempel "1943 DI Z". De patroon lag op een plaats in de moestuin met een vette kleibodem, die ik twee jaar geleden diep heb doorgespit.

Op het internet bleek te achterhalen waar de patroon is gemaakt. DI staat voor *Defence Industries Ltd. (1940-1946) - Park Avenue, Brownsburg, Montreal, Quebec, Canada*. De Z staat voor het toegepaste type kruit. In het gevonden artikel wordt tevens vermeld dat men in 1941 begon met de productie van "high-quality boxer-primed .303 'Red Label'- type ammunition for use in aircraft machine-guns".

Op dat moment moest ik denken aan het artikel "Liever dood dan vermist" van Ton Kuijs in *Werinon* 95 van april 2018. Daarin beschrijft hij de geschiedenis van de op 14 mei 1943 boven de Horstermeerpolder neergeschoten Wellington bommenwerper van de Royal Canadian Air Force. Verder zoeken levert op dat deze bommenwerpers tot in 1943 uitgerust waren met 6-8 x 7,7 mm (.303) Browning machinegeweren. De gevonden patroon vertoont grote overeenkomst met de in de literatuur vermelde afmetingen van de .303 munitie. Uit bovengenoemd artikel en het artikel "Vliegtuig" in *Nederhorst den Berg tijdens de oorlog*

1940-1945' blijkt dat het vliegtuig in de lucht is ontploft en wrakstukken her en der terecht kwamen. Een oud-inwoner van de Horstermeerpolder wist van zijn vader dat er gedurende de oorlog luchtgevechten hadden plaatsgevonden boven de polder. De patroon is gevonden op circa een kilometer afstand van de plaats waar de bommenwerper is neergestort. Er van uitgaande dat het toestel uit het oosten aan kwam vliegen is het denkbaar dat deze uit het toestel afkomstig is. Het is maar een veronderstelling. En wellicht zijn er dorpsgenoten die meer licht op de vondst kunnen werpen. ■

Er zijn meer dan 5.000 bommenwerpers neergestort. De kaart is van Jan Nieuwenhuis, *Aeronautical and War Museum, Texel*.

Redactie: Dick heeft na de indrukwekkende onthulling van het monument de patroon overhandigd aan een familielid van een van de gesneuvelde Canadese bemanningsleden. Zij heeft het projectiel in dank aangenomen. Ze was er zichtbaar van onder de indruk.

Niet uit de lucht gegrepen

Herinneringen van mevrouw Elisabeth (Lies) Hagen-van Benschop (1927) uit de dagen dat de overblijfselen van de neergestorte Flight Wellington in de hoek van de boomgaard van haar vader lagen.

Gerard Baar

Lies was er niet wakker van geworden. Toen ze rond zevenen beneden kwam zag ze dat het een komen en gaan was rondom het ouderlijk erf van boerderij Rustoord. De paar broers en zussen van het grote gezin die thuis woonden zaten allemaal opgewonden aan de keukentafel te praten. Zij begreep eruit dat er vlakbij hun boerderijtje brokstukken van een neergestort vliegtuig lagen. Lies mocht net als de rest natuurlijk niet naar buiten, maar glipte ongezien de trap weer op, terug naar haar met meerdere zussen gedeelde slaapkamer. Doordat hun boomgaard in volle bloei stond kon ze echter niks ontdekken. Ze hoorde wel de zware stem van burgemeester Harinxma thoe Slooten. Toen ze nieuwsgierig verder uit het raampje keek, zag ze hem druk in gesprek met een Duitse officier. Haar vader Elias stond bij ze in de buurt op het verdere verloop van de gebeurtenissen te wachten. Er mocht onder geen beding ook maar iemand in de buurt van het wrak komen.

Inkwartiering

De Duitse officier liet vier bewakers komen, oudere soldaten van rond de zestig, die volgens Lies uit het Sudetenland of de Elzas afkomstig waren. De officier eiste van de burgemeester onderdak in het gemeentehuis,

maar zijn vier ondergeschikten kwartierde hij in bij het gezin Van Benschop. De mannen sliepen in het melkhok. Haar moeder Marie kreeg ze in de kost. Die was gelukkig niet voor een kleintje vervaard, want ze heeft zestien kinderen groot moeten brengen. De eerste dag zette ze de mannen havermoutpap voor. Het bleek een goede greep, want ze bleven gedurende hun hele inkwartieringsperiode beleefd om 'Hafersuppe' vragen.

Dubbel

De mannen waren volgens Lies helemaal niet onaardig. Ze hadden schoon genoeg van hun verblijf in Holland omdat ze thuis dochters en zonen in haar leeftijd hadden. Op een zondagmiddag vroegen ze aan haar en twee andere zussen of ze mee uit wandelen gingen over de dijk van het boezemkanaal. Het zou ze een klein beetje het gevoel van 'thuis in de Heimat' geven. De meisjes zagen er geen enkel kwaad in. Maar omdat zo'n waterkering natuurlijk boven omringend landschap uitsteekt, waren de silhouetten van de zusjes duidelijk te onderscheiden. Heel Overmeer sprak er schande van dat de dochters van Elias met Duitse soldaten optrokken. Ze kregen zelfs nog geen dag later op hun duvel van een paar jaar oudere zus die op de Voorstraat een dienstje had. Lies' vader had in diezelfde periode een nachtkijker op zijn land gevonden. Hij stond in dubio, maar hield hem om eventuele problemen te voorkomen niet. Je wist het maar nooit, ondanks dat iedereen aardig met elkaar op kon schieten. ■

Fort Uitermeer, een oase van rust

Gerard Baar

Op een uitgelezen zaterdagmorgen, na wekenlang aanhoudende noordenwind was het eindelijk windstil, druppelden de deelnemers het fortterrein binnen. Marijke Overmars, lid van onze kring en gedreven vrijwilligster bij de stichting Uiteraard Uitermeer, ontving ons met koffie in Plofhuis 7. In dit huisje, waarvan de naam al doet vermoeden dat er vroeger kruit en munitie in opgeslagen lag, worden met enige regelmaat toneelvoorstellingen opgevoerd.

Marijke Overmars houdt een inleiding over wat er komen gaat.

Aan de rondgang over het vier en halve hectare omvattende fortterrein ging de vertoning van een film vooraf, waarin te zien was hoe het torenfort had geleden onder jarenlange verwaarlozing. Hierbij moet vermeld worden dat het in 1954 door de militairen doelbewust deels is opgeblazen, met als argument dat het dan nooit meer als verdedigingswerk gebruikt kon worden. Onze rondleider, de heer Lieuwe Veerman, behoort tot de groep Weesper roeiers die, naast elf andere interesse tonende instanties en bedrijven, een plan voor het gehele terrein had ingediend bij de provincie. In 2006 kwam hun voorstel als overwinnaar uit de bus. De provincie Noord-Holland ging mee met het door Uiteraard Uitermeer aangedragen idee voor de toekomst: behoud door ontwikkeling.

Het fort dateert uit 1845 en was omringd door een gracht (die er nu inmiddels weer ligt). Een ophaalbrug gaf toegang tot het uit twee verdiepingen bestaande verdedigings-

werk. Vanwege de uitvinding van de brisantbom onderging het in 1876 een volledige gedaantewisseling. De borstwering moest er aan geloven en de buitenmuur verdween rondom, tot aan het dak aan toe, onder een schuin aflopende aarden wal. Het fort lag daarna haast onzichtbaar in het omringende landschap.

In 2010 begon de aannemer met geld van de overheid aan het stabiliseren van dit danig in verval geraakte ronde torenfort. De muren kwamen rondom, zowel aan de binnen- als aan de buitenkant, in de steigers te staan en het fort kreeg met kunst en vliegwerk haar contouren terug. Het rijst weer als vandoes op uit het omringende Vechtdlandschap.

Dankzij Uiteraard Uitermeer is het een opgeknapte, blijvende ruïne geworden, die later bijvoorbeeld kan dienen voor het opvoeren van openluchtspelen of zomeravondconcerten.

Het nieuwe dak, bedekt met een mosachtige plant,

vormde de uiteindelijke bekroning van de drie jaar durende restauratie. We mochten niet naar binnen omdat daar nog steeds het gevaar voor vallende stenen op de loer ligt.

De bijgevoegde foto komt van de folder van het door de stichting verpachte, aan de Vecht liggende restaurant Uit en Meer. Het brandde vorig jaar volledig af, maar is sinds kort uit de as herrezen. Mocht u het soldatendiner rats, kuch en bonen (ratjetoe) willen proberen dan

Vrijgegeven foto van Fort Uitermeer. Rond 1932?

*Het deels met een dak bedekte fort na de 'restauratie'. De bedoe-
ling is er openluchttheatervoorstellingen te gaan uitvoeren.*

heeft u pech. Dat recept is allang niet meer voorhanden na 70 jaar vrede. U kunt er wel volop genieten van zowel eten en drinken als van het magnifieke uitzicht. Al wandelend, luis- terend en pratend kregen we een indruk van alles wat er zoal op het terrein is gebeurd en wat er nog komen gaat. Geld is daarvoor een onmisbare factor!

Vlakbij het gedeelte dat nog bij de provincie in gebruik is als uitrukpunt voor de gladheids- bestrijding, staat de enige overgeblevene van de drie remises waarin de kanonnen stonden opgeslagen. Tevens diende het als verblijf voor 52 manschappen. Het dak is bedekt met aarde, die het regenwater filtert dat daarna opgevangen wordt in een bassin. Net als vroeger bij het toen nog geheel intacte fort. De rest is het domein van vleermuizen, die door brieven- bussen hun onderkomen naar believen in- en uit kunnen vliegen. Het dak zorgt bovendien voor een constante binnentemperatuur.

Na de oorlog liet defensie her en der op het terrein in totaal vijftien plofhuisjes voor de opslag van munitie bouwen. Er zijn er acht overgebleven. Alleen in plofhuis nr. 3 werkten toentertijd soldaten met munitie, zodat voor deze mensen extra bescherming tegen blikse-

minslag was geboden. Dat loste de genie op met het plaatsen van hoge metalen palen, op enige afstand, rondom het bewuste huisje. Het zogenaamde naar de uitvinder genoemde Faraday-principe.

De rondleiding eindigde waar hij was begon- nen, in Plofhuis 7. Sommige deelnemers plof- ten even neer in een van de stoelen om bij te komen van de inspanning en de opgedane in- drukken. Tijdens de wandeling stak rondleider Veerman zijn enthousiasme over alles wat er zoal te zien was op het fortterrein niet onder stoelen of banken.

Het lijkt mij het beste (als u geïnteresseerd bent) dat u er gewoon eens heen gaat, want u kunt overal vrij wandelen. Er ligt zelfs een bruggetje op het punt waar de 's-Gravelandsevaart in de Vecht uitmondt, zodat u een flink rondje kunt maken. Ik heb maar een deel van het geheel kunnen be- schrijven.

De echte ingang laat nog op zich wachten.

Met gids Lieuwe Veerman aan de Vecht.

Rest mij nog te melden dat torenfort Uiter- meer deel uitmaakt van zowel de Nieuwe Hollandse Waterlinie als van de Stelling van Amsterdam. Dat waren twee uiterst door- dachte verdedigingssystemen vanuit historisch perspectief bezien. ■

Roukens blikt terug op Gerla

Henny Roukens

Bij het zoeken naar het verleden van Beer Gerla en Joop Galesloot als wethouders van Nederhorst den Berg dook dit document op. Gerla neemt afscheid van de politiek in 1974 en geeft een receptie. Henny Roukens houdt hier een speech, die hij helemaal heeft uitgeschreven onder de titel 'Terugblik'. Ik vond dit stuk wel passen bij mijn artikel over die voormalige wethouder. (KJ)

Terugblik

Bij de eerste kennismaking tussen Beer en mij liepen onze gedachten over de ontwikkeling van het dorp niet ver uiteen. De oude garde onder leiding van Galesloot moest het veld ruimen en met gemeenschappelijke inspanningen wilden wij met élan een nieuw tijdperk inluiden. Op 12 oktober 1970 hadden wij onze eerste vergadering van het college van B&W. Achter een oud antiek bureau zat, een echte baron, de burgemeester. Links en rechts vergeelde stapels papieren en documenten. Tegen het bureau was een tafel geschoven, die aan vier heren plaats bood. De gemeentesecretaris, de heer A.M. Post, het hoofd van de interne dienst, en de twee wethouders.

De portefeuilles werden verdeeld; wethouder Gerla onderwijs, sport en recreatie, wethouder Roukens openbare werken en financiën.

Er werd een heel belangrijk besluit genomen: de 3de fase met 52 woningen in de Horn- en Kuijerpolder kon beginnen en terloops nog een besluit van de burgemeester zelf: wethouder Roukens wordt locoburgemeester.

Beide wethouders waren overdonderd en knikten niet van ja, hoewel de afspraak anders was! Beer en ik vonden dat de oudste loco moest worden en zo geschiedde een week later in de volgende B&W. Het besluit werd herzien en Beer werd locoburgemeester met twee stemmen voor, en één van de burgemeester tegen!

Wethouder Henny Roukens.

Het dorp kreeg een andere uitstraling

Het dorp onderging een gedaanteverwisseling. Door de reconstructie van de Dammerweg, Overmeersweg en de Voorstraat ontstond een nieuw en modern centrum. De woningbouw

in de Horn- en Kuijerpolder

ging gewoon verder. De discussie over een nieuw bejaardencentrum ging in de goede richting n.l. naar de Horn- en Kuijerpolder in plaats van aan het einde van de van Wasse-naarlaan.

In januari 1972 veranderde het college. Burgemeester van Harinxma thoe Slooten, die in december 1971 met pensioen was gegaan werd vervangen door een waarnemend burgemeester. De burgemeester van Muiden, Pim Jongeneel, een ambitieus bestuurder, die paste in onze nieuwe aanpak.

In oktober 1972 kwam er een nieuwe gemeentesecretaris, Jaap Gutker. Voorzichtig, maar doeltreffend werden de werkzaamheden in het gemeentehuis gereorganiseerd, hetgeen dringend nodig was door de vele nieuwe taken, die de gemeente van het Rijk kreeg.

Beer concentreerde zich op het onderwijs. De Kremerschool kreeg alle aandacht, sport en recreatie werden actief en passief ontwikkeld. De kiezer besliste anders, maar we bleven in contact. Voor mij, nieuw in de politiek en onervaren in het openbaar bestuur was Beer een uitstekende collega en zijn adviezen waren waardevol.

De gastvrije ontvangst door Tonny en Beer in de ark onderstreepte onze plezierige samenwerking en onze openhartige discussies. De verkiezingen in 1974 veranderde het beeld en daarmee de mogelijkheid van onze sa-

In het midden een jeugdige Henny Roukens.

menwerking. De VVD moest een stapje terugdoen en geraakte uit het college. Jammer, de beslissing van de kiezer maakte een einde aan een periode van vruchtbare samenwerking.

De PvdA greep zijn kans en Blok kwam in het college. Toch werd de samenwerking niet vergeten. In de onderlinge verstandhouding veran-

derde weinig en persoonlijk hadden wij regelmatig overleg om tot goede resultaten te komen. Bovendien takelde Alternatief '70 af en dat was hetgeen wat wij vanaf 1970 hadden nagestreefd.

Beer was een man, die niet graag stilzat. Naast zijn hobby's motorrijden en fitness hadden vele zaken zijn interesse. Zijn ark, zijn eigen huisvesting, moest plaatsmaken voor een nieuwe woning. Helaas stonden er een aantal fraaie bomen in de weg. Beer vond de gemeenteraad achter zich bij het idee deze bomen te verplaatsen naar het gemeentehuis. Eén boom kwam in het nieuwe plan van de Uiterdijksehof te staan. Iedere dag kijk ik nog met plezier naar de bomen van Beer en Tonny.

Ik wens ze beiden nog vele gouden jaren in goede gezondheid en een blijvende terugblik op Nederhorst den Berg. ■

Station Nederhorst Centraal

Kees Joustra

In de jaren dertig van de vorige eeuw zijn er een paar ansichtkaarten uitgegeven met de tekst “groeten uit Nederhorst den Berg” met daarbij een vrolijke afbeelding van een trein, al dan niet met uitgelaten passagiers. Deze kaarten zijn tegenwoordig zeldzaam en daardoor zeer gezocht en ook zeer waardevol. Ik schat dat zo'n kaart toch wel 50 euro of misschien nog wel meer moet opbrengen. Maar er heeft hier toch nooit een trein gereden? Welnee, nog nooit. We hebben wel plannen gehad het paardentrammetje vanuit Hilversum naar 's-Graveland door te trekken via Nederhorst den Berg naar het station in Weesp. Maar dat is nooit doorgegaan. Waarom dan kaarten met treinen? Waren we hier vroeger soms jaloers op Nieuwersluis, daar hadden ze wel een eigen station

op de lijn Amsterdam-Utrecht? Doude van Troostwijk, de toenmalige bewoner van Sterreschans, verkocht wat van zijn grond aan het rijk, waarna station Nieuwersluis werd gebouwd. Hij kreeg het voor elkaar dat alle treinen er moesten stoppen, zelfs de sneltrein Parijs-Amsterdam. Niet dat daar ooit iemand in of uitstapte, maar toch, hij had zijn station. De reden waarom er kaarten met treinen zijn uit Nederhorst den Berg is heel simpel. Deze getekende plaatjes met “groeten uit” werden in grote hoeveelheden gemaakt zodat je er later elke willekeurige plaatsnaam op in kon vullen.

Het interesseerde niemand dat hier nooit een echte trein gereden heeft. Het heeft ons wel een paar leuke plaatjes opgeleverd. ■

Van haar mag ik rustig Cathrien schrijven. Deze 102-jarige inwoner van Nederhorst den Berg, op 22 september 1917 geboren in een van de houten huisjes aan de Mijndensedijk langs de Vecht in Nieuwersluis, is de oudste inspreker van een van de teksten achter de QR-codes, die Franck van Zijl, onze IT-specialist, achter de bordjes heeft ingevoerd. Hier staat haar dochter Dieneke achter haar.

Het lange leven van mevrouw C. Middelkoop-Steenmetz

Gerard Baar

Vlak over de Nederlandse grens, in Vlaanderen en het noorden van Frankrijk, woedde toen in alle hevigheid WO I. Nederland was al gemobiliseerd sinds het begin van die in 1914 uitgebroken loopgravenoorlog. Haar vader heeft misschien zelfs belet bij de Commandant van Fort Nieuwersluis moeten vragen om de geboorte van zijn vierde kind bij het bevolkingsregister van Loenen aan de Vecht aan te kunnen geven.

Haar danig veranderde geboortehuis aan de Mijndensedijk.

Hele delen van De Nieuwe Hollandse Waterlinie, waaronder ook de omgeving van Fort Nieuwersluis, waren al drie jaar spergebied.

Haar vader was een in 1884 geboren Nieuwersluiser terwijl haar moeder het levenslicht zag in de glashut (de hut van Mie) in Oud-Over, de buurtschap langs de Vecht tussen Vreeland en Loenen. Vader Middelkoop had met zijn broer een mandenmakerij halver-

wege de weg naar station Nieuwersluis. Een van zijn klanten was de Amsterdamse distilleerderij Lucas Bols. De vlakbij zijn werkplaats liggende spoorlijn Amsterdam-Utrecht bood hem de ongekennde mogelijkheid zijn manden snel bij die cliënt af te leveren. Cathrien weet nog heel goed dat de voetgangersbrug over het Merwedekanaal en de spoorlijn, afgedwongen door Doude van Troostwijk bij de verkoop van zijn grond, boven de horizon uit-torende. Het station van de Rhijnspoorweg lag namelijk vanaf Nieuwersluis gezien aan de overkant van dit kanaal.

Van alle kanten was het aanpakken geblazen

Cathrien is dus de oudste van de acht kinderen uit het gezin Steenmetz. Om zo'n gezin draaiende te houden moest er veel werk worden verzet. Zodoende heeft ze van jongs af aan leren aanpakken zonder daar verder bij stil te staan. Het hoorde gewoon bij het leven van alledag. Ze heeft een opgewekt karakter, zodat ze alles wat op haar weg kwam voor lief heeft genomen. Bij de pakken neerzitten was er niet bij. Ze vergeet alleen nooit de dag waarop haar man Henk stierf, in 1984, al weer 35 jaar geleden. Ze heeft zich er doorheen geslagen, maar het gemis blijft. Hij was in 1914 in Nederhorst den Berg op het Achterdorp geboren. De broer van zijn vader, oom Jan, had een

timmerbedrijfje. Van jongs af aan liep Henk vaak met hem mee om te helpen en kreeg er zo ongemerkt zin in om timmerman te worden. Die oom kon zijn bedrijfje jammer genoeg vanwege reumatische klachten niet voortzetten. Henk, die als krullenjongen bij hem was begonnen, had de leeftijd nog niet om het voort te kunnen zetten. Hij groeide wel uit tot een gerespecteerd vakman.

Wat dat aangaat mocht Cathriens' vader van geluk spreken dat hij niets ging mankeren. De man was onvermoeibaar, ondanks zijn zware beroep. Om aan wilgentenen te komen kocht hij ieder jaar samen met zijn broer (waarschijnlijk op een beurs) een aantal bunders griend achter Vianen, ergens aan het water. Ze vertrokken dan op de fiets richting de Vijf-

Griend. De foto is gemaakt bij de Hoekermolen aan de Vecht.

herenlanden om zich daar in het zweet te werken van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Het lot van de griendwerker: een natte rug van de dauw, zweten in de zon en kou lijden in de avond. De daar in de buurt gehuurde dekschuit lag na een dag of wat boordenvol met wilgentenen. Afwisselend trokken of boomden ze die schuit dan door het Zederikkanaal richting de Lek. Zodra ze een sleep kregen was dat leed geleden. Wanneer ze vanaf Vreeswijk in een keer door het Merwedekanaal naar Nieuwersluis gesleept konden worden waren ze spekkoper. Het stukje tot Fort

Nieuwersluis was daarna maar een hortje. De broers mochten de wilgentenen net zo lang in de fortgracht laten liggen tot ze soepel genoeg waren om verwerkt te worden.

Voor de leeuwen geworpen

Net als het gros van de meisjes van haar leeftijd moest Cathrien in haar jonge jaren vanaf haar veertiende in betrekking. Meisjes gingen dienen, jongens kwamen bij handwerkers in de leer of gingen bij boeren of tuinders aan het werk. Cathrien moest gelijk veertien dagen achter elkaar tot in de avond werken, Eens in de twee weken had ze op zondagmiddag vrij. Soms was het thuis even gedag zeggen om wat later weer te vertrekken. Toch kijkt ze met plezier terug op haar jonge jaren.

Een van de hoogtepunten uit haar vroege jeugd was de viering van Koninginnedag op de binnenplaats van de Willem III kazerne. Op die dag gaf het leger een groot feest voor de dorpskinderen van Nieuwersluis. Ze vermaakten zich met van alles terwijl er aan snoepgoed en limonade geen gebrek was. Op oudejaarsavond zat ze samen met de buurkinderen ingepakt in een kaasbrik. De koetsier reed dan het pad naar het buiten Over-Holland op. Hij stopte voor de niet echt uitnodigende grote voordeur. Terwijl ze in de brik moesten blijven zitten, bracht een van de dienstmeisjes ze een sinasappel en een kop warme chocolade. Daarna herhaalde zich dat volgens Cathrien op Vreedenhoff.

Toen ze wat ouder werd schaatste ze 's winters zo gauw het kon met haar zussen en vriendinnen op de fortgracht. Bij aanhoudende vorst stapte ze natuurlijk vanuit de achtertuin op de Vecht. Weer wat ouder mocht ze op zondagmiddag gaan dansen bij het 'Stoute Soldaatje'. De naam van de uitbater, Hompus, is ze nooit vergeten. Ze heeft er een hoop schik gehad maar van verkering is het er in dat bekende etablissement nooit van gekomen.

Een hele verandering

In 1939 kon ze in dienst komen bij de familie Blijdenstein, die op de buitenplaats 'het Uiltje' woonde. Ze kwam daardoor vlakbij haar ouderlijk huis te werken, want het enorme huis stond aan de Rijkstraatweg tus-

Huize Blijdenstein, 'Het Uiltje'. (1919)

sen Nieuwersluis en Loenen. Haar baas was directeur van de Twentsche bank. Het echtpaar Blijdenstein had negen kinderen, waaronder zes meisjes en drie jongens. Cathrien vond het hele aardige mensen. Ze diende er, wat later samen met een jongere zus, tot 1944.

Het heeft haar al die tijd, ondanks de oorlog, nooit aan iets ontbroken. Het totale personeel van de familie bestond uit een Franse gouvernante, een huisbaas, twee tuinlieden, een naaister, een werkster, twee dienstmeisjes en een paar meisjes in de keuken. Ramen lappen hoefde ze gelukkig niet, dat deed de huisbaas samen met de twee tuinlieden. Die woonden in kleine huisjes aan de overkant van de Rijkstraatweg. Blijdenstein bezat grond tot aan het Merwedekanaal.

Ze denkt nog wel eens terug aan die vijf jaar in haar jonge leven. 'Het Uiltje' is midden jaren vijftig afgebroken. Het bezit van het grote kasteelachtige huis brak de familie op den duur op, het onderhoud kostte ieder jaar een vermogen.

Stroomafwaarts naar Nederhorst den Berg

Cathrien wilde toch wat anders en kwam op de oudejaarsavond van 1944 in Nederhorst den Berg bij het gezin van Bernard Venneman terecht. Zo lopen de dingen, want na de bevrijding begon er in het najaar van 1945 een danscursus in het café van de Dames Bornhijm. Een dienstmeisje dat bij Johan Venneman in dienst was vroeg of ze meeging. Ze kon al dansen maar deed het toch. Laat ze daar nou een jongeman ontmoeten die zou uitgroeien tot haar grote liefde, zijn naam: Henk Middelkoop. Een paar jaar later kon ze bij Haazen aan de slag. Een kruidenierswinkel waar nu fietsenmaker Kroon al jaren zit. Er ging een zoon, Gerard, trouwen. Daardoor moest de boel wat verbouwd worden om iedereen van de familie onder dak te krijgen. Cathrien had graag gebleven, maar ze kon niet meer blijven slapen. Haazen nam een meisje voor overdag zodat Cathrien iets anders moest zoeken. Ze kon bij dorpsdokter Roelofsen aan de slag. Het beviel haar daar uitstekend. Ze trouwde in 1950 met Henk.

De gezusters Cathrien en Lies Steenmetz. (1939)

Samen met diens broer Gerard en zijn vrouw kwamen ze in een door de mannen zelf in tweeën gedeeld dijkhuisje naast de dokter te wonen. Dat was het oude huis van kraamzuster Grada Nieuwendijk. Cathrien is na haar huwelijk gewoon nog een hele tijd bij Roelofsen blijven werken.

Cathrien, hier derde in de rij, poseert met twee vriendinnen op het ijs in de buurt van haar ouderlijke woning. Misschien na een schaatsenrijderswals?

Het toeval wilde dat Henk jaren bij Toon de Groot aan de Reeweg heeft gewerkt. Die aannemer heeft naast de sloop van ‘het Uiltje’ tevens de bouw uitgevoerd van het nieuwe kleinere huis voor de familie Blijdenstein aan de Vechtzijde langs de Rijksstraatweg tussen Loenen en Nieuwersluis. De bungalow die er voor in de plaats kwam heet Middenhoek.

Ondanks alles tevreden

Henk en Cathrien kregen twee kinderen, Jaap en Dieneke. Die zijn natuurlijk inmiddels ook op leeftijd maar komen regelmatig langs om hun steentje bij te dragen. Ze hoeft maar te kicken... maar dat doet ze niet veel want ze kan zichzelf nog aardig redden.

Ze vond het een hele eer dat ze de tekst achter de QR-code van een van de drie-en-dertig door de HKN geplaatste bordjes mocht inspreken. In haar ruime bejaardenwoning aan de J.J. van Goyenstraat zit ze hierover nog wat na te genieten.

Ze woont hier al weer 28 jaar, omdat ze uit haar huis aan de Meidoornlaan moest. Die eerste rij huizen zijn gesloopt omdat ze ten eerste op een dichtgegooide sloot stonden (optrekkend vocht) en ten tweede heel slecht waren gebouwd. De Meidoornhof kwam er voor in de plaats.

Henk had toen ze er midden jaren vijftig ingetrokken waren na een maand verzucht: “als ik op mijn knieën terug kon kruipen naar de Reeweg, deed ik het meteen”.

Tot slot

Ik heb de foto niet maar ze heeft bij de viering van haar 99ste verjaardag nog aan de arm van haar dochter en schoondochter (in september!) bij Zandvoort pootje gebaad in de Noordzee. Daarnaast kijkt ze met genoegen terug naar haar 100ste verjaardag. Haar zoon Jaap had net als het jaar ervoor weer een fotoboek samengesteld ter gelegenheid van het bereiken van die mijlpaal, maar dan anders. Als ze in dit boek de oude foto’s ziet trekt haar leven aan haar geest voorbij. Ze geniet er nog steeds van.

Naar dit uitzicht en naar zijn groentetuin wilde Henk desnoods op zijn knieën vanuit de Meidoornlaan terug. Hun huis aan de Reeweg, dat hij deelde met zijn broer, stond naast de boerderij van Piet Snoek, die hier met de hooibouw bezig is. Rond 1950.

Het koppie is ondanks de rare val die ze een tijdje geleden maakte helder gebleven. Haar bloed stroomde rijkelijk vanwege bloedverdunners. In het ziekenhuis hadden ze een stuk of twaalf hechtingen nodig om haar hoofd te repareren. Eén geluk had ze, met de om haar hals hangende alarmknop kon ze de buitenwereld inschakelen. Ze waren er zo. Ze lacht smakelijk bij die herinnering. ■

‘De levenden roep ik, de doden overluid ik’ Rob Stalenhoef

In vroeger tijden begonnen de mensen vérdragend geluid te maken door op holle vruchten of houten vaten te slaan. Later kwamen daar metalen vaten voor in de plaats. De oudste metalen luidklok stamt uit de 9e eeuw en is door monniken gemaakt.

Waar komt de traditie vandaan?

Het vermoeden bestaat dat de kerkklok heidense lawaaimakerij moest vervangen. Ze riep de gelovigen op tot de eredienst of algemeen gebed.

Wijding van de nieuwe klokken na de oorlog.

In 1169 werd de luidklok officieel opgenomen in het rooms-katholieke kerkrecht. De kerk bepaalde het gebruik. Zo mocht de wereldlijke overheid alleen in geval van nood (brand, overstroming, oorlog) klokken luiden.

De Reformatie nam het gebruik van de luidklok over om aan te geven dat over een kwartier of een half uur de kerkdienst begon.¹⁾ Bij huwelijksplechtigheden en begrafenisson luiden ze nog steeds op een bepaalde manier om de stemming weer te geven.

In Nederhorst den Berg luiden iedere dag om twaalf uur 's middags de klokken van de Wilibrord- en de H. Maria Hemelvaartkerk.

De klokken van de H. Maria Hemelvaartkerk

Pastoor Vismans schrijft in het Liber Memorialis der parochie in 1876: “Op 4 Augustus de klok aangekocht van de noodkerk te Weesp

voor den som van fl. 72,50 zijnde uit vrije giften. Door G. Mulders en Zoon in de toren gebracht en half October voor het eerst geluid.” (*Dit betreft de eerste klok in de oude kerk aan de Voorstraat.*)

De klokken voor de nieuwe kerk aan de Dammerweg

Op 22 Mei 1888 begon de bouw van de nieuwe parochiekerk aan de Dammerweg. In datzelfde jaar goot de firma Petit & Fritsen te Aarle-Rixtel zelfs vier luidklokken voor de toren van het kerkgebouw.²⁾

- De grootste klok van 870 kg kon opgehangen worden dankzij een gift van 1.500 gulden door J.C. van Blarcum en zijn echtgenote Maria Veldhuizen.
- De tweede klok van 450 kg schonk Petronella Ubink, weduwe van G. Bak, samen met haar zoon B.P. Bak.
- Van de derde klok (gewicht onbekend) zijn de schenker en het aankoopbedrag onbekend.
- De vierde klok (gewicht onbekend) heette de *Josephklok*. Schenker onbekend.

Al met al een knap staaltje fondsenwerving van bouwpastoor Vismans. Op 30 Juni 1889 wijdde deken Graaf van het Dekenaat Ouderkerk de klokken in opdracht van de bisschop van Haarlem.⁸⁾

Het voorspel van een ramp

Eind jaren dertig gaf het Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen de aanzet tot een gebeurtenis die in de oorlog dan ook daadwerkelijk zou plaats vinden.

Een gewoonte van schilders en timmermannen.

Een in opdracht van dat Ministerie uitgevoerd onderzoek naar het precieze aantal in kerktorens hangende klokken, aangevuld met hun metaalgewicht, spreidde later het bedje voor de op metaal beluste Duitsers. Zij wisten daardoor precies waar ze moesten zijn om klokken uit de toren te halen.

De klokkenroof

Klokkenroof was een gebruik dat minstens teruggaat tot het begin van de vijftiende eeuw. Het opeisen van de torenklokken ten tijde van oorlog is niet zo verwonderlijk.

Zo ging dat, triest genoeg, in zijn werk.

Het brons was dan vooral nodig voor het gieten van kanonnen, hoewel in de geschutsgieterij het brosse klokkenbrons niet zonder meer bruikbaar was. Schattingen gaan ervan uit dat er in de Eerste Wereldoorlog rond de 65.000 klokken zijn omgesmolten.

In de Tweede Wereldoorlog waren dat er in Duitsland rond de 55.000, daarnaast kwamen er nog eens 35.000 uit de door haar bezette gebieden. In de Tweede Wereldoorlog classificeerde de Nationaal-Socialistische regering klokken in de typen A, B, C en D. De typen C en D vielen onder historisch waardevolle

klokken, de typen A en B moesten onmiddellijk afgegeven worden. Het klokkentype C was twijfelachtig en bleef in de wacht. Het klokkentype D was beschermd. Er werden echter ook tal van historisch waardevolle klokken van het type D uit kerktorens gehaald door fanatieke burgemeesters, die nog steeds geloofden in een eindoverwinning.⁴⁾

In welhaast apocalyptische bewoordingen schrijft pastoor Groot in het Liber Memorialis: “In die anniversarii Bestiae werden onze klokken weggenomen.” (*Op de verjaardag van het Beest werden onze klokken weggenomen.*)

Op 23 April, een Witte Donderdag, zag een huilende pastoor Groot zijn klokken afgevoerd worden naar het klokkenkerkhof in Hamburg.⁶⁾ De klok van de Willibrordkerk ontsnapte aan roof doordat ze als ‘kunstwerk’ te boek stond en nog altijd staat.³⁾

Het klokkenkerkhof in Hamburg betrof een groot terrein in de buurt van de haven van Hamburg. Tussen 1939–1945 versleepten de Nazi’s ongeveer 90.000 klokken naar die plaats, daarvan zijn er 75.000 omgesmolten.⁷⁾

De op de ziel getrapte en in hun trots gekrenkte parochianen begonnen een inzamelingsactie om de geroofde klokken te vervangen. Nog geen anderhalf jaar later, op 28 augustus 1944 (het was nota bene nog volop oorlog!), schreef de pastoor aan het bisdom dat hij al meer dan f 5.000,- aan giften voor nieuwe klokken had ontvangen. Hij voegde daar meteen een prijsopgave voor nieuwe klokken bij.

Het afwijzende commentaar van het bisdom luidt: “Men zal bij wijziging der omstandigheden gemakkelijk in staat zijn voor het be-

Gijsbert Bak met zijn gezin, rond 1910.

drag een rentedragende belegging te vinden: om nu reeds 10% te storten vooruit en voor hoe langen tijd? is al risico genoeg voor het kerkbestuur.” Buitenveldert, 1/9 44.⁵⁾

Na de oorlog vocht pastoor Groot als een leeuw voor de vervanging van ‘zijn klokken’. Al in maart 1946 nam hij contact op met “Petit & Fritsen” voor een offerte van maar liefst vier luidklokken tegelijk. De prijs viel lelijk tegen, t.w. fl. 8.032,90 totaal en er was maar fl. 4.680,96 in kas.

Er ontspon zich een bureaucratisch spel tussen pastoor, bisdom, klokkengieter, klokken- en orgelraad en de Rijkscommissie van advies voor klokken en klokkenspelen betreffende een rijksbijdrage voor de geroofde klokken. Hierin speelden de Ministeries van O. K. en W., Financiën en Openbare Werken en Wederopbouw een rol. Over een rijksbijdrage wordt verder nergens iets vermeld. Pastoor Groot zag graag dat de klokken tussen 15 en 20 november geleverd en opgehangen zouden zijn in verband met zijn koperen pastoorsjubileum. De klokkengieter liet weten dat ze echt niet in 1947 geleverd konden worden ten gevolge van de trage aflevering voor de benodigde materialen.

Nieuw gelui

Ik citeer het Liber Memorialis der parochie over 1948: “Op 17 Maart 1948 werden twee nieuwe klokken door de H.E. Hr. Deken C.J. Boekhorst geconsacreerd, met assistentie van

pastoor Pelgrim uit Ankeveen en Pater Joosten OFM (die toevallig hier was vanwege een te geven Triduüm voor de mannen-congregatie). Het was een blijde avond met een kerk vol gelovigen”.

De naam van de grootste klok is: *Maria Onbevlekt Ontvangen* en Peter en Meter zijn: Jacobus Bak, oudste kerkmeester en diens oudste dochter Antonia Bak. De naam van de tweede klok is: *O.L. Vrouw v.h. H. Hart*; Peter en Meter zijn: J.A.M. Nieuwendijk, als secretaris-penningmeester van de Processie Broederschap en diens vrouw Maria van de Ven.

De klokken zijn gemaakt door Petit & Fritsen in Aarle-Rixtel. De teksten en gewichten zijn hetzelfde als van de oorspronkelijke klokken.

Jubileum

Op 15 Augustus 1952 vierde pastoor Groot zijn 40-jarig priesterjubileum. Bij die gelegenheid schonken de parochianen de derde klok. Het gewicht is onbekend.

Het opschrift was in het Latijn. Vertaald: *Ter herinnering aan het jubileum van pastoor J. Groot. 5-3-1912-1952.*

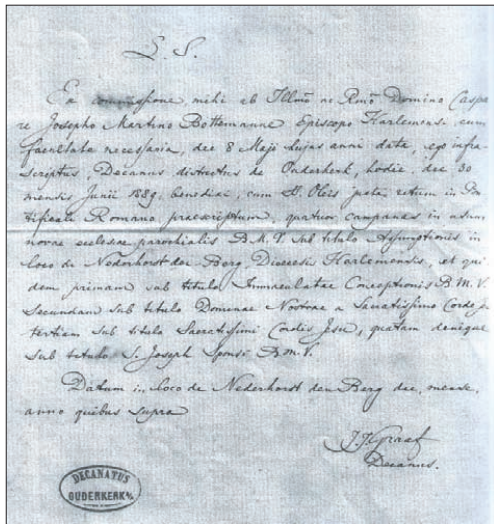

Gijsbert Bak en zijn vrouw Petronella Ubink voor hun woning aan de Voorstraat. ‘Huiuze Voordijk’. Als weduwe schonk zij een klok.

Door de parochianen

Pastoor Groot was daarna, op 31-12-1952, met emeritaat gegaan. Hij trok zich terug in Apeldoorn in Huiuze Ste. Marie, waar hij in januari 1962 overleed. Op de zondag na zijn

overlijden werd hij van 12.00 tot 12.15 uur overluid door ‘zijn’ drie klokken. Zijn opvolger, pastoor Rutten ontving in 1953 een brief terug van de Kath. Klokken en Orgelraad over het geluid van de klokken. Het was het beste alles te laten zoals het was. Een beetje ‘wrijving’ weegt niet op tegen de mooie sonore klanken van de andere twee.⁹⁾

Latijnse tekst klokkenwijding in 1895.

Angelus

Meer dan vijftig jaar bleef het geluid uit de toren van de H. Maria Hemelvaartkerk uit drie klokken bestaan. Pas in 2004, bij de grote restauratie van de kerk (1995-2004) kwam de vierde klok in de toren te hangen voor het bedrag van 3.000,- euro. Deze klok heet een Angelusklokje.¹⁰⁾ Bij het kleppen van dit klokje wordt het gebed ‘De Engel des Heren’ gebeden. Engel is in het Latijn: Angelus. Dit verklaart haar naam. De klok is voorzien van een automatisch luidmechanisme.

Normaal klept het Angelus drie x daags, t.w. 7, 12 en 18 uur. In verband met geluidsoverlast voor de burens is het kleppen om zeven uur geschrapt. (Een daad van barmhartigheid is ook een vorm van gebed.)

Het vanaf de zestiger jaren elektrisch luiden van de klok vind ik geen verbetering. Je kunt nl. geen invloed uitoefenen op het ritme van de klokken. Handmatig kan dat wel door middel van het ‘vierkant’ luiden: Dit houdt in dat de luider bij het luiden van de lichtste van twee grote klokken door snel of minder snel aan het touw te trekken het vallen van de klepel op de slagring van de klok kan bepalen. Op die manier laten de klepels van de twee klokken niet tegelijkertijd hun slag horen. Onder pastoor Rutten (1953-1956) hebben we als misdienaars deze techniek (zonder te weten wat de benaming was) vaak toegepast.

Protocol

Bij een bruiloft wordt de klok anders geluid dan bij een begrafenis. (mits er meer klokken zijn.) Dat spreekt voor zich. Zo ook in de advents- en vastentijd. Dan klinkt het soberder. Met de feestdagen kan de organist dan weer volop ‘op het orgel’ om het verschil in de vieringen te markeren.

Het bovenstaande overziend komen we tot de conclusie: **‘WELLUIDENDHEID IS GEEN VANZELFSPREKENDHEID’**.

Redactie: Ik heb met toestemming van Rob het artikel herschreven in een vorm die binnen de Werinon past. Rob heeft het allemaal uitgezocht. Wanneer U geïnteresseerd bent in het totale geschrift van Rob kunt U bij het archief van de H. Maria Hemelvaart terecht. *Ondergronds: in de Molshoop.*

Noten:

- 1) Ds.G. v.d. Groep in REFO-web.
- 2) J. Krol De geschiedenis van NdB. Tekst opschriften blz. 125/126
- 3) Werinon 66 febr. 2008. Willibrord door de eeuwen heen.
- 4) Wikipedia.
- 5) Noord-Hollands Archief Haarlem.
- 6) Overlevering J.W. Stalenhoef-Klijjn.
- 7) Beeldbank NIOD.
- 8) Liber Memorialis parochie H. Maria Hemelvaart NdB.
- 9) Archief parochie H. Maria Hemelvaart NdB. (met dank aan Mevr. A.v. Wijk - v.d. Meer)
- 10) Pastoor P.v.d.Weide

Een vergeten en half verdwenen renbaan

Gerard Baar

Een van de oudst bewaard gebleven plekjes van vóór de zandwinning in de Blijkpolder is het stuk akker dat in de Overmeerse hoek van de plas ligt en waarvan het uiteinde bekend staat als 'De Punt'.

De Punt in de winter.

Na het beëindigen van de zandwinning, op 31 december 1979, heeft de Provincie wat later de nieuw ontstane Spiegel en Blijkpolderplas voor het symbolische bedrag van één gulden overgenomen. Niet eerder nadat de Ballast het in de zuidoosthoek geplande nieuwe recreatiegebied had opgespoten. Die hoek zou naarmate de begroeiing toenam verder gaan leven onder de naam 'Het Paradijs'.

Net over de boogbrug, die bijna aan het begin van het vlakbij Overmeer-Noord in 1970 aangelegde nieuwe fietspad naar de Goog ligt, lag aan de linkerkant nog een stuk veengrond. De noordenwind had daar tien jaar lang danig op in kunnen beuken. Over een lengte van minstens een paar honderd meter was het afgekalfd tot vlakbij het Googpad. De Provincie liet er geen gras overgroeien. Een kleine zandzuiger spoot in 1980 een paar maanden lang net zoveel zand op als dat er aan veen was verdwenen. Nadat het bord 'gevaarlijk drijfzand' weggehaald kon worden, keken de planologen niet op een paar boompjes. De naam 'Miljoenenpark' zou niet misstaan.

Het zuigertje deed meer

Tegelijkertijd pakte dat zuigertje de hoek van die afgebroke akker mee waar mijn verhaal mee begint. De bedoeling van de Provincie was om de kop van deze boven water gebleven akker geschikt te maken voor windsurfers. Ze liet er daarom ook beschoeiing slaan. Het bleek al gauw dat het volgens de toenmalige beoefenaren van die sport niet aan de verwachtingen voldeed. Bij zuid-zuidwestenwind kostte het enorm veel moeite om weer bij het vertrekpunt aan land terug te komen. Er was geen man overboord: zwimmers, duikers, vissers en uitrustende wandelaars maken er tot op heden maar al te graag gebruik van. Vooral voor bewoners van de Blijk is het genieten. Een groot openluchtzwembad naast de deur, wat wil je nog meer.

Paardenfokker Gerrit Venneman.

De verdwenen bocht

Lang niet iedereen weet dat op deze plek door pikeurs opgezweepte paarden briesend door de bocht aangestormd kwamen vanaf de akker aan de overkant. De zuiggrens van de zandzuiger liep tijdens de zandwinning in de Blijkpolder tot vlakbij de Punt, zodat U die

verdwenen bocht van de voormalige renbaan er zelf bij moet denken. Beide akkers kwamen uit achter de Meerlaan, waar nu het wijkje Vennenburg ligt. Ook in die hoek was een stukje water gedempt om tot een gesloten circuit te komen. Het lag naast de in 1932 door de broers Bernard en Gerit Venneman opgerichte melkfabriek Hofstede Rundervreugd. Hun vader had in Overmeer een boerderij aan de Overmeerseweg. Hij boerde op legakkers in de Blijkpolder. De broers zijn op die rond 1965 gesloopte boerderij geboren.

Het begon met een melkhandel

Zij waren in 1927 vanuit een fabriekje vooraan op de Overmeerseweg (tegenover het kasteel) met een melkgrossierderij op Amsterdam begonnen. Alles deden ze zelf. Zodoende kwamen de twee haast niet aan slapen toe, want ochtend en avond moesten de melkbussen bij de boeren opgehaald worden. 's Morgensvroeg brachten ze dan de gekoelde melk naar de stad. Bij de draaibrug over het kanaal bij Weesp moest er vaak gestopt worden omdat er een sleep aankwam. Ze vielen

Hier kwam later de Melkfabriek 'Hofstede Rundervreugd'.

dan gelijk in slaap. Als ze dan weer verder konden maakte de brugwachter ze wakker. Ze hielden vol, Hofstede Rundervreugd was de kroon op die voorbije jaren.

In 1953 lieten de twee zich uitkopen omdat ze de concurrentie met de grote melkfabrieken niet meer aankonden. In samenwerking met een aangetrokken chemicus, de heer

Op de sulky van het op kop rennende paard zit amateurpiqueur Gerrit Venneman. Hij won!

Bosma, zetten zij onder zijn leiding een schuimrubberfabriek op in de leegstaande gebouwen onder de naam Matrassenfabriek Rivièra. U gelooft het of niet, maar eerst nadat ze hadden geprobeerd uit gras wijn te maken! In 1986 verhuisde het bedrijf in zijn geheel naar Huizen. De naam van de fabriek leeft voort in de geschiedenis, want de paar jaar later op dezelfde plek gebouwde woonwijk heet Rivièrahof.

Waarom een renbaan?

Het bloed kruipt waar het niet gaan kan. Boerenzoon Gerrit Venneman, die na de Lagere School gelijk aan het werk moest, heeft nooit zonder dieren kunnen leven. Hij begon in 1937 met een paardenfokkerij. In 1939 legde hij, samen met zijn broer, de boven beschreven renbaan aan. Gerrit maakte zijn droom waar, hij was van jongs af aan altijd gek van paarden geweest. Later zou blijken dat hij dat niet onverdienstelijk heeft gedaan, te meer vanwege zijn feeling voor de fokkerij met Amerikaans bloed. In 1941 plantte hij, op aanraden van zijn (oudste) broer Bernard, langs de hele drafbaan wilgentakken. Binnen een paar jaar waren dat natuurlijk knotwilgen, zodat onder andere op het stuk naar 'de Punt' knotwilgen staan die inmiddels 78 jaar oud zijn. Een paar andere gedeeltes van de voormalige renbaan zijn daardoor nog zonder veel moeite als zodanig te herkennen in dit stukje Overmeer.

Tegenover de Kooikerboog staan ze zelfs nog drie rijen dik. Het snelgroeïende hout zal wat later in de Tweede Wereldoorlog (vanwege het groeiende gebrek aan brandstof) waarschijnlijk goed van pas zijn gekomen.

Furore binnen de draf sport

Zoals gezegd begon het allemaal in 1937. Gerrit bezat toen al een paar harddravers. Tijdens de oorlog kwam pikeur Willem Leeuwenkamp in Overmeer terecht. Gerrit en hij zijn hun hele leven bevriend gebleven. Willem begon de paarden samen met Gerrit intensief te trainen, hetgeen zich later uitbetaalde in aardig wat koersoverwinningen. Terugkijkend is de merrie Victrix V de snelste draver van alle paarden uit de Stal Venneman geweest.

Pikeur Leeuwenkamp vocht zich met dit dier in bloedstollende races (voor de kenners) naar vele koersoverwinningen. Bijvoorbeeld de Prijs der Veelbelovenden en de Stayers der Vierjarigen. Stal Venneman deed zelfs mee aan internationale draverijen. In Italië op de banen van Milaan en Florence, in Frankrijk bij Parijs en zelfs tot aan Malmö in Zweden toe.

Gerrit Venneman heeft dertig jaar als amateur-pikeur zijn geliefde paardensport beoefend, pas op zeventigjarige leeftijd kwam hij voorgoed uit de sulky.

Namen, geen nummers

Hij was gek met zijn dochters, zodat hij in het jaar dat de namen van de veulens met een

D moesten beginnen hij er drie naar hen vernoemde. Te weten: Darling Adrie V, Dear Elly V en Doña Willy V. Bij de C verraste hij Conny Stuart door een van zijn veulens naar haar te vernoemen. Ze was er zo trots op dat ze meerdere malen speciaal voor haar paard

naar de koers in Hilversum kwam. Die drafbaan lag op de plek waar zich nu het Arenapark bevindt.

De draf sport belandde door de oplopende kosten van het houden van paarden in een impasse. Voorheen vulden de tribunes van de banen zich met een paar duizend meestal gokbeluste toeschouwers, het hoorde gewoon bij deze sport. Langzaam maar zeker ging de inzet bergafwaarts. Uiteindelijk zijn er in Nederland twee renbanen overgebleven, Duindigt en Wolvega.

Wedstrijd met arreslee in 1963 op het ijs van de renbaan. Het ijs was bijna één meter dik!

Volgens zoon Pim klimt de draf sport langzaam uit het dal doordat er in Frankrijk 24 uur per dag gegokt kan worden. De constant op TV vertoonde beelden van paardenraces schijnen veel mensen die een gokje willen wagen aan te trekken. De winstuitkeringen verlopen via een geavanceerd computersysteem. Het grote aantal gokkers staat borg voor een betere opbrengst voor de eigenaren van de paarden.

Tot slot een anekdote. Op de terugweg van een race in

Frankrijk besloot de crew (de Vennemannen en pikeur Leeuwenkamp) een hapje te gaan eten. Ze koppelden net als altijd eerst de paardentrailer los om hem handmatig in de goede richting te zetten. Die manoeuvre, altijd

Foto in Zweedse krant.

noodgedwongen uitgevoerd vanwege de meestal te krappe parkeerplaatsen onderweg, was er ingesleten. Voordat ze de reis vervolgden haakten ze dan gewoontegetrouw de trailer weer achter de auto. Dat ging altijd goed, tot die ene keer. Al flink op weg en nog nagenietend van de heerlijkheden van de Franse keuken, doorbrak ineens een stem de stilte: “de paardentrailer”. Er zat niets anders op: als de donder terug om hun levend kapitaal op te halen!

Achter het Rode Dorp begint het opsputten voor de wijk de Blijk. Ben Venneman legde in 1973 tevens een dijk aan vanwege het verschil in het waterpeil tussen de Blijk- en Spiegelpolder.

Van paardenbaan tot ijsbaan

De bocht in de baan moest eind jaren zestig wijken voor het zandzuigertje waarmee Ben Venneman, samen met Willem Tamming, alvast een stuk van de Blijkpolder achter de Rode Buurt begon op te spuiten. Begin 1960 kreeg IJscub Nederhorst den Berg er haar domicilie. In de strenge winter van 1963, toen zelfs de Spiegelplas dichtgevroren was, is er op het meer dan één meter dikke ijs een wedstrijd met arrensleden gehouden. Een leuk intermezzo in een winter die ons drie maanden in haar greep hield. Na 1970 duurde het lang voordat het ijs betrouwbaar was.

Bestuurslid Cees van Selm drukte dat in een ijsclubvergadering nogal plastisch uit: “door die verrekte noordoostenwind moet je na tien dagen vorst nog steeds halverwege de baan zwemvliezen aan hebben”. De door de wind ontstane onderstroom speelde de betrouwbaarheid van de baan danig parten.

De renpaarden van Gerrit Venneman waren na het verdwijnen van de verste bocht in de thuisbaan naar de stallen van Willem Leeuwenkamp in Hilversum overgebracht. De fokkerij ging gewoon door. De merries konden met hun dartelende veulens lange tijd rustig grazen op stukken nog niet weggezogen land. Op de plek waar nu de vrijstaande huizen van de Kooikerboog staan, heeft van begin tachtig tot eind jaren tachtig een jachthaven gelegen, Jachthaven Venneman. Zo komt het dat het bruggetje over het water van de voormalige renbaan zo mooi gebogen is. Op de driehoek waar Horstwaarde is gebouwd had de ponyclub van Theo de Mol heel wat hoefafdrukjes liggen.

Om te eindigen bij het begin komt het goed van pas dat ik iets heb recht te zetten. In een artikel in Werinon 91 vergat ik te schrijven dat er naast het gedeelte van de Blijkpolder waarop de wijk ‘De Blijk’ is opgetrokken nog een stuk van de polder is opgespoten. Net over de boogbrug gaat dit om al het land dat aan de rechterkant van het fietspad ligt, tot aan het punt waar het Googpad bijna de Horstermeerdijk raakt.

Voor de zwemmers onder u: tegenover het tussen het groen verscholen eerste strandje. Onderweg naar dat punt heeft u echt niet gehallicineerd, want u bent wel degelijk een paardenrenbaan tegengekomen en wel die van de familie De Mol onder de naam ‘Manege de Laanhoeve’.

Het vliegtuigmonument: de fabricage en de inrichting

Bovenstaande fotocollage is van Els Oomen.

VERKRIJGBAAR BIJ DE HISTORISCHE KRING NEDERHORST DEN BERG

Themanummers van WERINON:

- Van blekerij tot wasindustrie. (1992) € 2,50
- Onderwijs in Nederhorst den Berg. (1994) € 2,50
- Petersburg – Een verdwenen buitenplaats. (1996) € 3,00
- Nederhorst den Berg Speciaal. (2001) € 3,00
- Religieus Erfgoed – Geloven in monumenten. (2005) € 5,00
- De Willibrordkerk door de eeuwen heen. (2008) € 5,00
- Historische Canon van Nederhorst den Berg. (2009) € 10,00
- Parochie H. Maria Hemelvaart – Nederhorst den Berg en Nigtevecht 1811-2011. (2011) € 5,00
- Levensboek – Doot ende begraven. (2016) € 5,00

Kwartaalblad WERINON:

- Losse nummers. (indien voorradig) € 3,00

Boeken:

- Nederhorst den Berg tijdens de oorlog. *Willy van Deutekom e.a.* (1986) € 1,00
- Om het vriespunt – 100 Jaar IJclub Nederhorst den Berg 1902-2002. *Jan Baar.* (2002) € 5,00
- Warinschool 1881-1981 – Honderd jaar Christelijk Onderwijs te Nederhorst den Berg. (1981) € 2,50
- Nederhorst den Berg – Tussen Vecht en Eem. (1993) € 7,00
- De Brug – Een eeuw wijzer. (1999) € 1,00
- Het gemeentehuis van Nederhorst den Berg. *W.J. v. Deutekom/J. Jansen.* (1984) € 1,00

DVD:

- Nederhorst den Berg anno 2001. € 10,00
- Nederhorst den Berg 1965. € 10,00
- Nederhorst den Berg door de jaren heen. € 10,00
- De Willibrordkerk in ere hersteld. € 10,00

Streekarchief Gooi en Vechtstreek (SAGV)

Bezoekadres: Oude Enghweg 23, Hilversum.

Openingstijden: maandag en dinsdag 9.00 uur-17.00 uur.

Informatie: telefoon 035-6292646 en

www.gooienvechthistorisch.nl

dunnebier

print & marketing

Direct mail | Cross media | Fulfilment & MRM | Drukwerk & promotie

Nieuw Walden 6 • 1394 PB Nederhorst den Berg
+31 (0) 294 25 62 00 • info@dunnebier.nl
www.dunnebier.nl